

UNIVERSUL LITERAR

IONESCU-SIN : SF. FECIOARA CU PRUNCUL ISUS

An. XLIII, No. 1.
3 Ianuarie 1927.

Bibl. Univ. Cluj.
Nr. 83 1928

Lei 5.

Ruga bolnavului

Soră Eleno, vino de grabă,
 Și'n sus ridică făptura-mi slabă,
 Să nu mă doară. Ia niște vată
 Și'nmoai-o'n apă oxigenată.
 Să nu mă doară, căci sunt bolnav;
 Nu ușor, soră, ci foarte grav.
 Da, nu-i o glumă. Ah! cât timp înă
 Va mai fi rana atât de-adâncă?
 Spui tu că'ncepe să se închidă?
 Nu cred! Privește-mi figura lividă,
 Privește mușchii mei de-aluat,
 Și zâmbetul trist, în plâns diluat,
 Nimic sănătos în mine nu port,
 Decât doar aceste ciolane de mort.
 Oh! văd că-i senin, e soare, e vară,
 Pulsează o viață ritmică-afară.
 Doar colorează obrazul meu pal
 Și'nlătură-acest decor de spital.
 Ah, soră! nu poți să mă scoli din pat,
 Din crunta zăcere în care mă sbat.
 Mă du chiar pe brațe, din geamăt, din vaier,
 Sub pomii ce-și clatină frunzele'n aer,
 Pe-o bancă pe care să simt că re'nviu,
 Să simt că nu-i încă acum prea tirziu,
 Să treacă pe rând muncitorii prin alei,
 Să treacă prin față-mi copiii și femeii,
 Să treacă prin fața mea Viața cu ei,
 Să văd lângă mine răzorul cu flori,
 Să-mi sorb sănătatea de sute de ori,
 Să'nalt edificiu măreț pe ruine,
 Un glas ca de îngeri să-mi cânte în vine
 Și țipăt de viață să iasă din mine

IOAN CIORANESCU
 (1905—1926)

Suflet urban

De departe, din câmp, ascult un țipăt surd
 Care inundă spre mine și imi pătrunde'n trup,
 Ascult acest vuet tumultuos, metalic,
 Ce revarsă din orașul sonor, ca dintr'un stup.

Tentacule atente privesc tavanul lumii
 Sub ele ard cazane cu bucurii și plânsete,
 Acolo ziua'ntârzie umilă prin bordele
 Și alți zori o trezesc în spasme și'n stră'nsete.

Iar când becuri electrice, răsete luminoase,
 Pudrează bulevardele și țipă prin palate,
 Pe străzi, pe la 'ntunerie, le simți vii, lipicioase
 Tărându-se, ca larvele, gânduri prostituate.

Nevroza curge-acolo prin hoteluri, pe bulevarde,
 Prin ospioii prin pensioane sau prin sârme de telegraf,
 În zăfuri o topesc atelierele nopții
 Posteritățit lăsând-o — postum autograf —

Burghezii nasc și mor banal, uniform;
 Prin mansarde și ateliere cu tavane de tuci,
 Prin archive de ministere, prin odăi de spitale
 Mai mor și Christii fixați pe nevăzute cruci.

Zodia mea

Toate-s răstignite subț lunarul cristal.
 Pe tavanul lumii pipăi stea după stea,
 Imi dansează sufletul pe armonii astrale
 Și cu gând infrigurat caut zodia mea.

Și-i liniște subț această strașină de orient
 De mi se pare că aud loșnete sus, în Marte,
 Și luna pătânjen de aur cum lunecă ulios
 Pe fire ce fug și se pierd prin spații reci, moarte.

Imi caut zodia sus și ea fuge poate închisă
 Cu imaginea ta în ziua ce și-a ascuns demult rana,
 În ziua ce fuge cu pași grăbiți spre sud
 O fi poate-acum pe Balcani, sau pe Mediterana.

G. NICHITA

O soluție definitivă

de M. CELARIANU

În noaptea aceea Gongoridi petrecu la „Halba înjunii” până la ziuă.

Când cocoșii sfârticară cu turia lor cunoscută cea din urmă poignită de întinerie, apăsă și el clanța caldei odăi conjugate.

Pregătit pentru cearta ce trebuia să mănance, facu dela început, o figură plictisită, ne dispusă, deci, pentru așa ceva.

Tanăra lui soție pregătită și ea să-l primească, îl așteptă, trântită în fotoliu, cu ochii perduți în zare și vineți, ca un cer de furtună.

El îi cunoștea toate apucăturile, aerele, tăcerile, uitările, totul; dar, deastădată se impunea să nu le bage în seamă.

Intră, deci, cu pași greoi și cu chip abătut. Se aplecă, leneș spre a o sărua pe frunte, din datorie, aruncă neglijent pălăria pe pat, scoase un oftat, care și lui i se păru artificial, făcu doi-trei pași spre fereastră, se opri locului, tuși fals, trase cu coada ochiului spre doamna neclintită ca o statuie, pe scaunul ei de veghere. Apoi... apoi... ce era să mai facă? Rămase pe loc. Să caște? Să întrebe ceva? Nu! Astea toate nu sunt lucruri curate. Atunci?... Singura soluție, mai sănătoasă ar fi să se desbrace. Hotărât și făcut: apucă de mâneca hainei și începu să tragă. Trase și trase, dar mâneca nu eșea deloc. Melania Gongoridi, tocmai în clipa aceea, găsise și ea să se miște, aruncând o privire seacă spre chinurile soțului ei. Mâna hătbatului se încordă, trase deodată mai tare, îngâlmând ceva nedelușit, mai trase odată, smuci enervat, dar în locul mânecii, sări câțolo butonul dela manșeta cămășii, de care întinse cu îndârjire, până atunci.

Bine înțeles că doamna nu perdu ocazia să-l privească din nou, clatinând, deastădată și capul, ca o amară batjocorire.

Dar, nici o vorbă; haina rămăsese îmbrăcată, iar Gongoridi își simți toată siguranța părăsindu-l ca un soclu ce-i s'ar fi prăbușit de sub picioare.

— Sapristi! — făcu afectat, cu o voce străină și cu o mișcare grozavă, demnă de o acțiune eroică, înșfăcă înșfârșit haina, de gulere și o smuci, scuturat ca și cum ar fi asvârlit un hoit din spinare.

Haina căzu pe marginea patului; Gongoridi mai găsi deci ceva de făcut: o împinse mai spre perete, apoi își sumese, cu o grijă meticuloasă pantalonii, dela genunchi și se lungi pe pat, cu mâinile sub cap.

Privea tavanul scund și i-se părea că se oglindește în el, cu toate grimasele ce le făcea atât de naiv mincinoase. Dar, trupul îl corectă reflex: genunchiul drept reacționă, ridicându-se și repede se întinse la loc.

— Tot ce fac miroase a minciună — gândea turburat, Gongoridi, Melania nu se uită la mine, dar cu siguranță că vede tot. Ar fi trebuit dela început să-i vorbesc, să-i spun ce mi-o trece prin cap; cel puțin totul s'ar fi isprăvit mai curând. Acum, cu fiecare clipă ce trece, ea se convinge mai mult că sunt vinovat.

Are probabil o vagă bănuială, că e înșel, dar se desminte singură, din instinct de conservare. Doamne ce nebunie! Ce slăbiciune, ce lipsă de tact la un om înșurat! E destul ca ea să stea îmbufnată în fotoliu, pentru ca eu să mă perpelesc, ca un hoț prins cu mâna pe pradă. Dar, la urma urmei, ce-ai fi putut să-i spun?... Vorba sună falsă, în ochii

mei împrejurări, pe urmă vorba scormonește, irită...

Las-o pucele, cum a căzut. Pentru un moment trebuie un joc mut și apoi vom vedea... Dacă m'aș întoarce cu spatele?... Nu, tot mai bine i-așa: cu fața în sus și cu ochii în tavan. Uite, cum stau acum, ar mai merge; am desigur un aer plictisit și supărat, ca și cum ca ar fi vinovată. Și în definitiv, ce aiata frică?! Pentru ce atâta chin?! Incepe să țipe! Țip și eu! Țipăm amândoi, până ne potolim.

Gongoridi mai făcu o mișcare, care-i îngădui să-și privească nevasta, fulgerător: nu se clintise, numai cocul și-l înfipse în genunchiu și sta cu bărbia sprijinită pe masă, mai țepăna și mai rezolută.

— Nu, încă nu e timp de nici o explicație, cugetă Gongoridi.

Și înainte ca voinea lui să hotărască deplin, un oftat lung se și îndeplini, în condițiuni relativ mulțumitoare.

— Trebuie să-mi examinez bine tavanul își spuse eroul, zdrobit de oboseală. Iată... atâtea pete, mai mari, mai mici, albastre, roșii, pe cari nu le-am văzut nici odată, dar la cari e drept că nici n'am gândit. Uite... și puncte, cercuri de puncte, pe cari dacă le privesc mai mult, încep să se se învrtească. E o iluzie, negreșit, o iluzie a oboselii, căci dacă-mi odihneasc puțin ochii și le privesc din nou, uite-le stau pe loc... Unul moare... altul...

— Ce!!!! făcu deodată, speriat, ca și cum l'ar fi strigat cineva, deșteptându-din somn.

Melania se cutremură, îl privi cu ochii măriți, prin cari trecu deodată fulgerul spaimii.

Mai ora ceva de întrebat?... Desigur.

Și, înainte de hotărârea deplină a voinei lui, vorbele se înșirură pe buze cu o stridență neobișnuită:

— Ai zis ceva?...?

Dar Melania tăcu... tăcu din gură; dar sângele îi vorbi în obraji, în ochi și în umerii cutremurați. Apoi, brațul i se lăsă mort pe măsuta din față, bărbia îi rămase înțepenită în aer, ochii, transfigurați, înlemniiți înainte.

Ridicat pe jumătate în pat, Gongoridi plută în rezonanța propriilor lui vorbe, cari, negăsind nici un rost aiurea, se adunaseră în jurul lui și-l întrebau fiecare:

— Pentru ce m'ai rostit?!..

— Cui m'ai adresat?!..

— Nenorocitul! Nu vezi cum te dai singur de gol?!..

De adăogat ceva, deci, nu mai putea fi vorba; orice cuvânt era peste putință: aerul era încorcat. Greu, bustul eroului se prăbuși peste perne.

Melania tresări mai ușor, ca și cum șgomotul acesta l'ar fi așteptat. Apoi trupul ei se liniști. Numai în casă vibra neliniștea lor prelungită.

Ceasul deșteptător se desmorțise și el deodată și acum bătea metalic și sărguitor. Limpezi, ciocănilile lui sunau sacadat și rigid, deșteptând încăperea.

Gongoridi întinse urechia, nedumeșit, așinti intrigat, cadranul mașinei nepăsătoare, care sfida supărarea stăpânilor.

Putea să privească dar nu mai putea gândi, tictacul sonor îi fărâmița gândurile și-i ritma răsufierea. Era obosit; ceasul se substituise inimei lui. Dar bătaile răsunau mai încet, tot mai încet, tot mai încet, până încetară de tot.

Melania simți. Înălță fruntea, cu independență, privi cu dispreț capul roșu, adormit al lui Gongoridi, apoi se mișcă, buimăcită către oglindă, se opri, trase pieptenele și părul i se răsturnă peste piept, peste șeale, fulgerător, negru, șerpuitor.

Dar Gongoridi dormea, răsturnat. El tinuse la o soluție simplă, limpede și definitivă.

MIHAIL CELARIANU

ȘT. DIMITRESCU: DESEN

ELEGIE

Andronicus către
Ammonius:

— Ce plete unse! Cine le sărută?
Ilamida ta de cine-o fi făcută?
L'a cărlionț e ficcare cută.

În barba-ți buclăe ca un miel,
mai prinde spumă câte-un firicel.
Dar, primăvara n'are păducel?

Și de te simți stăpân pe-o fată cîrnă,
crezi tu că ce spun Cînicii atîrnă:
...că trupul tău se-afumă ca o hîrnă?"

Și totuși, cînd vă văd pe amîndoi
și'n ochii ei fierb dorurile roi,
de ce te-usuci alături pișigoi?

Ea nu mai poartă panglicii roșii'n plete,
Pe semne că'n amurguri violete
și-a 'nfășurat mumiă'n handelete.

Lauda trecătorului

— Tu m'ai oprit cu vorbe rușinoase.
Privirea ta m'a fulgerat în oase.
Dar nu-ți aduc hlesteme, ei prinoase

Au nu jubim vulturii luminași
și armăsarii tineri, ne'nstrunași
ce tremură de spumă'n fiorași?

Păstrează dar mândria frumuseții.
De te plătesc cu-argintul lor băieții,
Danae va primi aurul vieții.

Și de atîrnă'n poarta ta cununii
suh strășina din care șhor lăstunii,
Artēmis ești, zeița blîndeii lunii.

Cînd selavul aspru'n brațe te dărîmă
sorbînd din libertate o lăcămă, —
nu simți cum lanțuri grele se sfîrîmă?

Au unda nu e ca a tuturilor,
și focul pentru toți dogoriților,
și soarele un zeu risipitor?

MARCEL ROMANESCU

— M'ai chemat?

— Nu, nu te-am chemat.

Catrina se uită la mine. Intrase în odaie cîmpul cu florile.

— Mi s'a părut. Mă duc.

Mîna ei prînce clanta ușii Singurătatea cu pleoapele vinete, cu ochii fieși, cu mâinile încrucișate, îmi apară ca o fantasmă.

— Nu te duc. Mai stai. Da te-am chemat să mai întarîți focul. Se stîngea. Se făcuse frig. Catrino înțelegeți tu de ce te-am strigat să vii? Catrino...

— ..

— Nici odată n'ai să înțelegeți. Eu nu mai sunt stăpân. M'am dat singur robicel.

— Nu e robicel cînd se desebid zările în dramul tău.

Catrina se lasă în genunchi lângă sobă. Dînd cenușa deoparte. Căpîca cărbuni mai licăreau. Catrina aprinse focul. În jurul nostru făcerea creștea ca o floare de plumb.

Mă așezai într'un scaun bătrînesc. Ferestrele cu lumina lor de zăpadă priveau spre noi tănuitoare.

Nu era nimeni afară, și nu vream să mă vadă nimeni, și ferestrele păreau o-

Un corb întarziat croncăni lîngă cui-
bul din vârful unui copac. Un acar tul-
bută singurătățile nesperale cu semnale
roșii. Trecea prin gară o toamnă tîrzie,
zvrîlînd în geamuri opace, în cadența
șuierătoare a crivășului, stropi de ploaie
rece și cenușie.

Trenul plecase. Pe unde ai trecut tu,
sinele de fier reflectau o întarziată lu-
mină a zămbetului tău.

De ce stam să privesc în urma ta? Du-
pă izbîndă sufletul meu eroic s'a năruit.
Brațele mele tari, cari te-au furat și te-au
stăpînit, îmi căzură istovite. În sângele
meu, pătruns de aroma soarelui de pe
Bărăgan, și înăspriit de viforele ce vin din
miazănoapte, s'a altoit din lumea ta obo-
sită voluptatea durerii. De aceea nu-ți-am
strivit sîniul de pieptul meu și te-am lă-
sat să pleci zămbînd, și poate purtînd
prin amintirea sălbatecilor mele strău-
geri, încrucișată, elipa cînd te-am privit
ca un vinovat.

Tîrziu am plecat. În lumina palidă a
unii felinar din marginea peronului zării
un om. Mă privea rîzînd. Apoi, în imen-
sul întunecac gara dispăru. În coviltirul
trăsurii ploaia izbea fără odihnă. Căii mă-
nau oboșii spre casă. Gîndurile mele
îmi aduceau stăruitor o icoană. Te ve-
deam într'un colț de vagon, învălujît în-
tr'un pled cald. Lumina lămpii rotunde
cădea de sus palidă și tremurînd și în
lumina aceea părea o fantomă crescută
în adîncuri, de acolo de unde vin neli-
niștite.

Te întrebam:

— Cum ai putut pleca? Nu te mai poa-
te nimeni, nimeni iubi ca mine. Sălbatec
și blînd ca mine, cine mai poate fi?..
Cine?

Dar trenul în uruit metalic te ducea
prin neguri, departe, departe, spre pră-
pastii fără întoarceri, ori spre limanuri
fără tristeți, și nu zăream înaintea mea
decît profilul tău palid și miracolul o-
chilor tăi, cari priveau dintr'un compar-
timent de tren nădejdie, cari creșteau
din bezna nopții

Un călător, un necunoscut zămbia din-
tr'un colț întunecat. Era călătorul care
atunci cînd te-am îmbrățișat la despăr-
țire, surprinse cu ironic indiscretă tulbu-
rarea mea.

Acum te avea înaintea lui. Putea să-ți
admire în voce linia plină și senzuală a
buzelor tale, putea să-ți cerceteze neli-
niștita poveste e luminașei, ce strălucnea
în ochii tăi arși de patimă.

Necunoscutul m'a urmărit tot drumul.
De ce te-am lăsat toată vrerilor lui? Nu
l'ai simțit? Nu-i adevărat. Ți-ai ridicat
salul și nu-ți se mai zăreau decît ochii.
Era jocul tău cu necunoscutul. Înțele-
geai că te vrea, că dorințele lui te cerce-
iau fără sfîială...

Brațele mele tari au căzut neputin-
cioase.

Sub coviltirul trăsurii am închis ochii
și am plîns.

A doua zi, în dimineață, căzură fulgi
mari, albi și capricioși și au încercat cu
zăpadă salcîmii, cari și-au scuturat astă
toamnă în drumul nostru galbenul frun-
zelor mărunte. Tîrziu fulgura înțeleși,
și prin geam zării imensitatea cîmpului
alb pe care se prăvălea un cer vînat și
greu.

În sobă ardea focul cu pălpări încete,
și în aerul desmorțit și cald s'a trezit a-
mintirea mireasmelor tale. Oglinda cu ape
verzii te căuta, să te cuprîndă și să te
rîsfețe. Flăcările focului așteptau să te
înfoare și să-ți strecoare în sânge căldu-
ră de cuib, iar eu te simțeam în toată o-

daia izbîndu-mi nervii cu senzații de ru-
peri și agonii...

Deodată un zgomot de ușe care ne des-
chide...

Cineva intră în odaie. Da, cineva intră
în odaie. Intră încet, ca într'o odaie unde
zace un bolnav, sau un mort. Intră așa
ca să nu tulbure tăcerea și să nu tre-
zească sufletul, care murea.

Cu pași mărunți, cu pași domoi, cineva
se apropia de sobă. Apoi doi ochi mari,
sfioși și negri s'au ridicat spre mine să-mi
vadă somnul, sau poate să vadă cum am
murit.

— Tu iești, Catrino?

— Da. Era să se stingă focul. Am ve-
nit să-l mai întarț.

Catrina, femeia logofătului. Vrea să
nu se stingă focul Vrea să-l întarț și
să-l facă să trăiască.

Mă privi îngrijorată:

— Azi noapte v'a bătut crivășul și ați
venit tîrziu și singur...

— Da, am venit tîrziu și m'a bătut cri-
vășul. Am ajuns înfrigurat și singur, sin-
gur. Ascultă-mă, Catrino? De ce vor-
bești așa de încet, așa de tainic. Pentru
că am venit singur?

Catrina se înroși și nu-mi răspunse. Se
aplecă făcută și aruncă în foc câteva lem-
ne pe jeratecul, care o stropi o clipă pe
obraji cu lumina lui sîngerie. Apoi se
ridică să plece și îmi spuse abia șoptit:

— Credeam, că sunteți bolnav și veni-
sem să vă îngrijesc.

Catrina crescuse aici, în inima căm-
pului. O privii. Ochii ei se plecară. Era
înaltă. Avea gura roșie ca sângele-voi-
nicului. Barba îi tremura rotundă și
pietroasă.

— Ai avut dreptate, Catrino, sunt bol-
nav. Dar lecurile tale nu-mi vor ajuta.

Catrina se uită o clipă la mine și porni
încet spre ușa, care se închise în urma
ei, lăsându-mă singurătății mele.

Zilele treceau cu imensități albe. Noap-
tea stelele tremurau de ger, sau de frica
lupilor, cari urlau pe marginea conacu-
lui.

Intr'o după amiază, o vrăbie zbîrlită
își încleștă ghiarele roz și plîpînde pe
un jurure de gliașă de la fereastră și
privi înăuntru. Simțea mirajul căldurii
și al cuibului singuratec. Așa ca vrăbiuța
asta zbîrlită și înfrigurată, ai venit astă
toamnă în casa mea, să-ți mîngâi penele,
ce-ți le-a zbîrlit viața și să-ți stîmpăr
durerile, de cari niciodată nu te-am în-
trebat, unde le-ai cules.

Intr'o zi căzu o inserare molcomă. Pă-
rea că aripele morțic aripi cenușii, aripi
de tăceri înghețate, se închideau leneș
și definitiv peste mine.

— Catrino...

Un căine se gudura pe lîngă ușa. Fo-
cul în sobă se stîngea. Pe vremuri stră-
moși mei ascultau povești lîngă vatră
și-și pregăteau armele pentru vînat. Dar
eu nu știu, să ascult povești și am uitat
cum se prinde vulpile în vîzușii...

— Catrino, Catrino...

Odinioară cînd dorurile rupeau zăga-
zul, o beție în vre-un han uitat și câteva
pistoale descărcate în vînt, ori în cei ce
nu-ți-ar fi înțeles năcazul, stîmpărau răz-
merița dorurilor. Și în goana fugărilor,
zorii albăștrui îi luminau sufletul și-și
destrămau norii. Dar calul meu neclea-
ză, uitat de stăpân. I-aud chemarea. Vrea
să aduince zările vinete... Pistoalele au
răginit acolo deasupra patului și dorurile
rup sălbatec din ființa mea.

Catrino, Catrino, Catrino...

I-am auzit pașii repezi. Vine. Ușa se
deschide și Catrina răsări în pragul ușii,
speriată

chji, cari vor să vadă cum se ucide do-
cul.

— Catrino lasă perdelele. Vreau să fiu
singuri.

Cu pași ușori ca trecut pe lângă mine
și închise pleoapele luminii.

— Acum vino lângă mine. Mai aproape,
mai aproape.

Catrina se strânse caldă de trupul meu.
Sângele ei frigea. Brațele mele au înlân-
țuit-o. Mi simțiam minunea albă a zărilor
sfărâându-se. Buzele ei îmi arseră
grumazul. Lam sfăștat hainele. Am vă-
zut-o goală. Flăcările focului i-au aruncat
pe sâni fji și lumini de bronz. Părul i-se
despletise și îi căzuse pe umeri greu și
negru ca un păcat.

Deodată zborul unui gând mi-a fulgerat
mințea, trupul, ființa.

Un gând.

Un gând greu, ca un vis care agonizează
lung și zadarnic.

Un gând.

Și-am lăsat-o din brațele mele goală,
lovită de lumina lacomă a flăcărilor cari
se sfărșeau.

Trecu o clipă. Un veac. Poate mai mult.

Singurătatea cu pleoapele viete și cu
un surâs rece se ascunse într'un colț.

— Catrino!

Ea ridică lumina neagră a ochilor spre
mine. Mi șoptii:

— Catrino, nu te pot iubi. Du-te, lasă-
mă singur.

— De ce m'ai chemat?

— Nu știu.

— De ce m'ai chemat?..

Am vrut s'o rog să mă ierte. Simțurile
s-au năruit în mine. Gura mi se încheștase.
Sângele meu se înbegase și gândurile au
murit.

Abia o mai zăream pe Catrina. Era pa-
lidă. Iși strânse hainele peste pieptul gol:
Părul despletit o arăta sălbatecă. Nu se
mai uită la mine.

Pe buzele ei se împietri o umbră de
ură. Era fjișită. Se ridică. Era o pasăre
rănită și aproape fărăndu-se ieși.

Am simțit, că undeva, afară, s'a răzimat
de zid, să nu cadă. Prin hainele sfășiate
gerul o săruta cu voluptate.

Fecul se mistuise. Umbrele căzură gre-
le și reci.

Afară, Bărağanul cu întinderi de zapa-
dă și cu zări cenușii. Ultimii corbi ai în-
serării și aproape fărăndu-se ieși. La noapte
vor urla lupii în jurul conacului și va
bate crivățul cu șiere sfășietoare.

Ușa odăiei mele a rămas închisă. De ce
nu s'a uitat la mine, să mă ierte? N'am
putut-o iubi... Zăriseam înaintea mea ne-
sfârșitele șine de fier, cu lucirea lor în-
ghefăță, șinele pe cari a fugit monstrul
care te-a luat...

Ți-am lăsat însemnările mele pe masă.

Când vei reveni obosită din orașul cu
nervii rupți de spasmuri nocturne, oglin-
da cu ape verzi va fi discretă, și nu îți va
spune cum am așteptat eroic și cum am
răs sălbatec, când am ucis dorul din mine.

Din casa logofătului, din casa cu fe-
restre mărunte, prin crăpătura perdelelor
albe te va urmări o umbră.

Ea am plecat în lume.

Și dacă mă vei aștepta mult, în vre-o
toamnă, când își vor scutura salcâmi
măruntă lor frunză, în picuri de chilim-
bar, pe drumul dinspre gară, un drumeț
pe care nu-l vei mai recunoaște va veni
poate să privească decorul Bărağanului,
cu miriști ruginite și s'asculte cum în
bătaia vântului, răd cu dinții galbeni,
scatejiți.

26 Octombrie 1926

LIVIU OPRIS

Mic

Tratat de estetică literară

SAU

Lumea văzută estetic

12

(CE ESTE FENOMENUL ESTETIC. Opera de artă)

2) Opera de artă, logaritmul peisa- giului.

Situată între factorul instabil al per-
sonalității (luat aci corp simplu din ne-
cesitate critică) și între spectator (a că-
ruj plăcere estetică e relativă), opera de
artă rămâne singurul element stabil,
punctul pe care ne putem rezema pen-
tru a ne da seama de fenomenul estetic
în totalitatea lui, centrul de unde putem
cerceta și evalua ceilalți doi factori, ar-
tistul și spectatorul.

Ce este însă opera de artă?

Când am asimilat opera de artă cu un
peisagiu, n'am ținut seama de pericolul
care amenință, prin această identitate,
tocmai fixitatea atât de prețioasă a o-
perei de artă între cele două elemente
instabile, relative (artistul, spectatorul)
prezente și ele în fenomenul estetic.

Se cuvine deci, înainte de a trece ma-
departe, să facem distincția între peisa-
giu și opera de artă.

Celace caracterizează un peisagiu este
firescul și nestatornicia lui. Oricât de
complex ar fi un peisagiu el nu-și pierde
niciodată **firescul**, din cine știe ce ve-
che acomodare a omului la toate prive-
liștile naturei. Schimbarea neîntreruptă,
„curgerea” neîncetată a peisagiului este
— precum știm — însăși condiția fiziolo-
gică a menținerii plăcerii estetice. Pei-
sagiul este o operă de artă firească, și
de o clipă, pe care spectatorul o gustă o
clipă, în clipa următoare peisagiul s'a
schimbat iar spectatorul resimte plăce-
rea estetică viu, ca în prima clipă, toc-
mai mulțumită acestei înșiriri a peisa-
giului.

Opera de artă este înmărmurirea pei-
sagiului într'o anumită clipă, trecerea
lui pe un alt plan și — de la o anumită
treaptă — logaritmul relativ al peisa-
giului, prin forța relativ creatoare a ar-
tistului original. Dar ce lucru minunat
Această înmărmurire a peisagiului într'o
clipă anumită, deși pierde firescul, a-
dică viața naturală, **dobândește o viață
proprie**, înzestrată cu toate atributele
vieții, prin autenticitatea și farmecul
viu al artistului creator. În chipul acesta
nesfârșitul joc firesc al peisagiilor natu-
rei se continuă pe un plan nou, ridicat
la un logaritm proporțional cu origina-
litatea artistului, ca o răsturnare și am-
plificare într'un cer fermecat, a realită-
ților de aci, — înșirile de timp și spațiu
în peisagiu (clipa geografică și socială)
continuându-se prin înșirile personali-
tății creatoare (clipa psihologică) —
pentru a lăsa astfel deschis la infinit
posibilitățile de înșirire ale priveștiștilor
și deci înșirile fără sfârșit ale bucuriei
Spiritalului Estetic.

Aceste ființe ciudate, „nefărești”, care
sunt operele de artă, și care trăesc prin
autenticitatea vie a artistului creator,
au și o viață colectivă, cu un destin a-
semănător seriilor biologice — (genuri,
școli, patrii, etc.)

Din cele de mai sus reese limpede că
toată discuția asupra „formeii” și „cu-
prinsului” în artă, cade alături de pro-
blema esențială, și devine o problemă
tehnică a fiecărei arte în parte. Tot ast-
fel discuția neîntreruptă asupra „frumo-

sulni” sau „urătului” care părea însăși
problema artei, „formă” și „cuprins”
sunt elemente variabile, variabile toc-
mai pentru deplina libertate de expresie
a artistului creator, iar „frumos”,
„urât” sunt noțiuni variabile și la artist
și la spectator. Cu cele mai „frumoase”
elemente ale naturei — flori, stele, dia-
mante — un om lipsit de darul artistic
va face opere de artă urâte. Dar ceace
se numește „urât” e sau o confuzie de
valori la spectator — care vrea să guste
cu degetele sau cu limba ceace se gustă
numai cu simțul spectacularului, — sau
o neadaptare la farmecul înedit al unei
opere de artă sau al unei priveștiști na-
turale. (Munții au fost descoperiți, ar-
tisticeste, de romanticii; până la ei, mun-
ții erau „urâți”).

Trebuie să înălțurăm deasemenea pre-
judicata ierarhiei artelor. Adevărul e că
niciuna din arte nu poate înlocui pe ce-
lelalte.

Cuvântul și sunetul, piatra și culoarea
sunt la fel de potrivite — sau nepotri-
vite — expresiei artistice. Către fiecare
din ele aleargă spiritul creator, ca apele
spre povârnișul cel mai repede. Alegerea
e dictată nu de scop, care e același la
toate artele, ci de slăbiciunea spiritului,
care nu se simte în stare să biruc și să
mlădieze la fel cuvântul și sunetul, pia-
tra și culoarea, ci numai unul din aceste
elemente.

Sunt, e drept, psihologi și metafizi-
cieni care au dat muzicii un rol de
frunte. Argumentele lor sunt de natură
psihologică sau metafizică, iar nu este-
tică. El sunetul mai propriu expresiei ar-
tistice și mai plăcut sufletului nostru,
decât marmura, cuvântul sau culoarea?
N'am putea afirma. Trebuie să recunoaș-
tem însă muzicii marea lecție de artă
pe care ne-o dă prin slăbiciunea ei e-
minentă — cu toată așa zisa „muzică de
program” — de a nu fi în stare să dea
copii elementare după natură: De la în-
ceput, muzica a silit pe artist să se ridice
de-asupra imediaței realități; înfățișân-
du-se cu un înalt logaritm personalității
artistice din prima clipă a creației, mu-
zica — abea „o adiere care trece” — n'a
înecat să dea celorlalte arte lecții de
creație artistică. Din acest punct de ve-
dere nu știu dacă în celelalte arte gă-
sim echivalente artistice unor simfonii de
Strauss sau Mahler. Muzica, pe care o
putem deci numi la **maitresse des arts**,
se bucura numai de acest privilegiu de
înaintașă, iar nu de vre-o înșușire e-
sențială care ar diferenția-o în fenome-
nul estetic.

Am voi de-asemenea să detronăm din
regalitatea lor cele două organe, ochiul
și urechea, care domină priveștiștile lu-
mei și ale artei. Am voi să dăm celor-
lalte simțuri — câte sunt și câte vor mai
apare — același loc de frunte. Orice simț
se poate „juca”, pe un plan estetic, cu
același drept pe care l'am atribuit văzu-
lui și auzului. Căinele și cărăbușul dacă
ar fi creatori de artă, operele lor artis-
tice, întemciate pe miros și pe văzul ca-
leidoscopic, ar trebui integrate în a-
ceiași lume a statuii lui Praxiteles și a
simfoniei lui Beethoven.

Dar Dumnezeu n'a dat decât omului

darul „jocului“ estetic cu elemente din lumea înconjurătoare, iar privilegiile speciale numai ochiului și urechii — lipsindu-l pe om în vremuri vechi de arme naturale de apărare mai puternice. Omul a privit departe și a ascultat bine, ca să poată fugi la timp din fața vrăjmașului — și acum cu aceste ridicole „arme“ el cântă, sculpează, scrie și pictează!

3) Descompunerea genurilor.

Cine observă mai de aproape viața în serii viața socială — dacă putem spune astfel — a operelor de artă, e isbit îndată de același fenomen propriu vieții în progres, îmbogățirea prin descompunerea funcțiilor. Veac de veac operele de artă, și în sânul fiecărei arte, genurile, s'au desfășurat din goaga în care au apărut, s'au diferențiat pentru funcții inedite — spre o nesfârșită înmulțire a privilegiștilor.

În literatură această eliberare — precum am văzut — nu s'a făcut deplină și în paginile de față am căutat tocmai să arătăm necesitatea și firescul eliberării operei literare din slujbele străine la care e sortită din naștere de părinții barbari, pentru placul nediferențiat al unor contemporani de asbest.

Diferențierea genurilor literare e mai ușoară de observat. Destinul epopeii — gen hibrid — care a trecut parte în istorie, parte în folklor, parte în baladă, parte în roman; moartea fără urmă a fabulei — gen eminent didactic — trebuie să dea de gândit doctorilor literaturii cu tăle.

Cinematograful, mai mult decât toate tratatele de estetică, va ajuta la purificarea complectă a artei literare, reducând-o la cele două forme esențiale: teatrul și poezia. Romanul cu peripeții mai mult sau mai puțin inextricabile, teatrul cu decoruri fastuoase și imperiale, sunt azi nu numai preluați, dar întrecute de arta cinematografică. Se scriu romane autobiografice, sau romane cu viața oamenilor iluștri, romane de psihologie patologică, romane istorice, romane de idei, romane mistice, științifice sau utopice. Amenințat din toate părțile, romanul se zbate cu furie, spumegă, atacă, sau se ascunde îndărătul altor discipline, așa cum trebuie să se fi zbatut animalele antideluviene când a apărut, dezarmat — cu pielea aproape fără păr, cu mâinile fără ghiare, cu fruntea fără coarne — omul pur.

Romanul — chiar ca formă de expresie curat artistică — ocupă prea mult timp și prea mult spațiu. Romanul prezintă un logaritm artistic scăzut; produce ușor emoția estetică și o pierde ușor; e genul vulgului literar contemporan, e nutreț gros pentru animale cu mai multe stomacuri. Dacă viteza vieții noastre va mai crește cu o unitate, romanul pierde — sau pierde sub înfățișarea lui antideluviană de azi.

De pe acum chiar distincția fundamentală care se face între proză și poezie, între poezie și „poezia pură“, e revelatorie în sensul descompunerii genurilor și a urcării logaritmului estetic în arta literară.

(urmează)

F. ADERCA

JEAN RACINE

BRITANICUS

Tragedie în 5 acte. Trad. de D. Nanu

În ceasul al nouălea al pocăinții posibile, înainte de crima proiectată împotriva fratelui său vitreg, Britanicus, ostașul Burrhus, singurul sfetnic cinstit al lui Neron, încercase să-l abată dela săvârșirea odiosului atentat. Dar abia câștigat o clipă de staturile înțelepte ale singurului vlăstar care mai înfățișa la curte vechea vrednicie romană, — el intră sub influența nefastă a îndemmurilor lui Narcis, un curtezan, un soiu de străbun al lui Jago, cu aceeași violență

în concepția despre raporturile necesare ce trebuie stabilite între inferiori și superiori, în ierarhia unei instituții. Fire nestatornică, și deci fatalmente înclinată spre rău, Neron nu poate să se mențină în calea trasă de înțeleptul Burrhus, ca toate firele slabe urse pierzării când n'au reazămul unei religii covârșitoare asupra destinului omului. Neron e ilustrația negativă, a necesității pentru care venise în lume, marca lumină a creștinismului.

SCENA IV ACTUL AL IV

NERON, NARCIS

NARCIS

Am pregătit, stăpâne, tot pentru otrăvire,
Și băutura-i gata. Locusta, cu 'ngrijire
Și-a pus toată știința; pe-un sclav, în fața mea
I-a omorât de probă, să văd ce poate ea!
Nici ferul nu-i mai grabnic să taie firul vieții,
Ca apa asta, fiartă în zorii dimineții.

NERON

Destul, destul, Narcise, văd grija care-o ai.
Dar mai departe nu voi să merg; aci să stai!

NARCIS

Ce? S'a răcit doar ura în contra unui frate
Și mă oprești....?

NERON

Narcise, suntem pe împăcate.

NARCIS (viclean)

Să mă păzească zeei, cumva să te abat,
Dar l'ai închis, Stăpâne, la tine în palat:
Mult timp jignirea asta în sânu-i o să coacă,
Și nu-i secret cu care lumina nu se joacă!
El tot va ști odată că mâna-mi trebuia
Să-i pue-otrăvă 'n cupă din chiar porunca ta.
Abată-i zeei scopul acesta! Dec-i pace...
Dar... ce nu faci tu astăzi, el mâine poate face.

NERON

Răspund de dânsul alții; eu mă înfrâng; nu vrei!

NARCIS insidios

Și... Iunia făcut-a unirea dintre voi?
Stăpâne, i-aduci oare și jertfa-atâtor vise?

NERON

Imi porți prea multă grijă... Dar ori ce-ar fi, Narcise,
Nu-l mai socot acuma printre dușmanii mei.

NARCIS

Ast lucru, și-Agripina 'și-a zis în gândul ei.
Cum văd, 'și-a luat asupra-i întreaga ei domnie.

NERON

Cum? Ce-a spus ea? Vorbește. Ce ți se pare ție?

NARCIS

În fața tuturor, destul s'a lăudat.

NERON

Cu ce?

NARCIS

Că nuna 'ntreacă să vază pe 'mpărat
Și după-atâta zarvă, pe sombra-și încruntare
Modest, o să se lase făcerea cea mai mare;
Că pacea, voi întâiul de grabă veți semna.

NERON

Dar, spune tu, Narcise, cum să mai ții balanța?
Eu vreau, ca pedepsită să-i fie cutezanța;
Și știu, din presimțire, — triumfu-i indiscret!
Va fi urmat de-un veșnic și timpuriu regret.
Dar ce va zice lumea când crim'a fi știută?
Voești s'apuc pe calea de cei firani bătută?
Și după-atâtea țitluri de preț, nepăsător
Să mă aleg din toate, cu-acei de-otrăvitor?
În rând cu ucigașii de regi, or să m'așeze!

NARCIS din ce în ce mai persuasiv

Stăpâne, vrei capriciul obștească să te'ndrumeze ?
Poți cere, gura lumii s'o 'nchidă cine va ?
La ce spun ei, urechea s'o pleci, Măria Ta ?
Să uiți la urma urmei de ori și ce dorință ?
Și tocmai tu, în tine să n'ai nici o credință ?
Dar pe Romani, Stăpâne, tu nu-i cunoști cum sunt.
Nu-s guri așa de rele, au cumpănă 'n cuvânt.
Prea multă prevedere, să știi, dărimă tronul :
Că tu te temi de dânsii să nu prea iasă svonul !
Au fost de multă vreme la jug disciplinați ;
Sărută numai mâna ce-i ține 'ngenunchiați.
Să-i vezi cum vor de iute pe placul tău să fie !
Tiber se desgustase de prompta lor sclavie.
Cu o putere nouă chiar cu investmântat
In clixa când Claudiu din sclav m'a liberat.
Avui prilej în timpul trecutei mele glorie.
Să le încerc răbdarea, Mult răbdă muritorii !
Te temi că otrăvirea te-ar înioși cumva ?

(cu sugestivă persuasiune)

Ucide 'ntâi pe frate, să uiți pe sora sa :
Și Roma pe altare arzând belsug victime,
Nevinovați să fie, îi va 'ncărea de crime !
Va trece printre zile nefaste, de temut,
pe-acelea 'ncare frate și soră s'au născut.

NERON

Nu pot să fac nimica, îți spun din nou, Narcise :
Am dat cuvânt lui Burrhus, și ce-ai promis, promis e.
Făgăduiala dată n'o pot ușor călca.
Lăși da virtuții sale o armă 'ncontra mea.
E tare 'n indecată cu slab ca 'mpotrivire.
Și când l'ascult, simt mîntea în grea neliniștire.

NARCIS

Un Burrhus, nu gândește la fel cu ce-n vorbit !
Increderea ta oarbă e tot ce-a urmărit :
Sau, — toți nu au pe suflet decât o cuzetare :
Că tu izbînd, din rangu-i, îl scazi pe fiecare.
Stăpâne, vei fi liber atunci, și'n fața ta
Orgoliosii acestia ca noi se vor pleca.
Dar ce? Nu știi tu oare tot ce'ndrăgnesc să spue ?
„Neron, născut anume pentru imperiu, nu e !
El sune, face, numai ce alții-i poruncese :
Un Burrhus, un Seneca, pe rînd îl cărmuesc.
Drept orice ambițiune, mai are o virtute :
S'alerge în arenă cu caru-i, cât mai iute,
Să capete la premii d'un gust îniositor,
Să se predea 'n spectacol spre rîsul tuturor.
S'arate darul vocii cîntînd pe la un teatru.
Să-și capete un public, de versu-i idolatru.
Pe când soldații 'n sală ascunși, din când în când.
Fac semne către elacă, d'iscret aplaudînd“.
Ah ! Nu voești odată să-i faci să tacă 'n tine ?

NERON (sdruncinat)

Narcisc, vino 'ncoace să hotărîm ce-i bine.

D. NANU

Dăm, pentru confruntare, începutul scenei în original :

Neron, Narcisse.

NARCISSE

Seigneur, j'ai tout prévu pour une mort si juste.
Le poison est tout prêt. La fameuse Locaste
A redoublé pour moi ses soins officieux ;
Elle a fait expirer un esclave à mes yeux ;
Et le fer est moins prompt pour trancher une vie.
Que le nouveau poison que sa main me confie.

NERON

Narcisse, c'est assez ; je reconnais ce soin,
Et ne souhaite pas que vous alliez plus loin.

NARCISSE.

Quoi ! pour Britannicus votre haine affaiblie
Me défend....

NERON

Oui, Narcisse, on nous réconcille

NARCISSE (hypocrite)

Je me garderais bien de vous en détourner,
Seigneur ; mais il s'est vu tantôt emprisonner :—
Cette offense en son coeur sera longtemps non velle.
Il n'est point de secrets que le temps ne révèle :
Il saura que ma main lui devait présenter
Un poison que votre ordre avait fait apprêter.
Les dieux de ce dessein puissent-ils le distraire !
Mais peut-être il fera ce que vous n'osez faire.

Renumitul compozitor Jean Philippe Rameau (1683—1754) se plimba cufundat în gânduri muzicale, în camera sa și călca din nebagare de seamă pe coada căinelui nevestii sale. Animalul scoase un lătrat care nu se potrivea probabil cu „acadenta” și „sunetul” compoziției din capul lui Rameau și irită nervii compozitorului.

— Căni fals, javră ! strigă el, apucă căinele și-l aruncă pe fereastră afară.

Contele de Grammont era unul din cele mai fine spirite ale curții lui Ludovic XIV ; de accia anatele timpului sunt pline de spirite cari îi sunt atribuite.

Într'o zi, Ludovic XIV jucând table, o trăsătură fu pusă la îndoială : se discuta ; curtezanii, de teamă, să nu displacă regelui, tăceau. Își face apariția contele de Grammont.

— Grammont, spuse regele, judecă-ne :

— Sire, ați pierdut, răspunse acesta fără a ezita.

— Dece hotărâșii astfel ? Nici nu știi despre ce e vorba !

— Sire, gândiți-vă că dacă lucrul ar fi fost numai dubios, toți acești domni v'ar fi declarat învingător !

Ludovic XIV, căruia îi plăceau laudele, dar și dreptatea și spiritul, răsese din inimă și plăti.

Renumitul chirurg Lord Ioseph Lister fu chemat într'o zi, la miezul nopții, la un bogătaş. Acesta primi pe medic culcat în pat, cu multe suspine și-i zise :

— Ah ! domnule doctor, mi-e foarte rău, am impresia că mor !

Lord Lister examină pe pacient și zise în cele din urmă fără milă :

— Ți-ai făcut testamentul ?

— Nu, răspunde speriat pacientul, credeți deci ?...

— Cine e notarul d-tale ?

— Domnul X... dar, dragă doctore...

— Trimite imediat să-l cheme.

— Dar dragă, domnule doctor, la vârsta mea...

— Trimite să-l cheme și trimite și după totul d-tale și după cei doi fii ai d-tale !

— Trebuie așa dar, să mor ?

— Nu, dar nu vreau să fiu singurul măgar deșteptat de d-ta astă noapte din secol !

Se știe că în Franța numai Președintele Republicii are controlul fondurilor secrete.

Într'o zi, ministrul de interne prezintă conturile sale lui Felix Faure.

— Ce ! 15 mii de franci voiajul meu ! S'a plătit oare trenul special din fondurile secrete ?

— Nu trenul, Domnule Președinte, ci aclamările !

Într'un tren, la Brighton, un domn singur în compartimentul său, a așipit, un alt călător se sue, punând în plasă, deasupra capului tovarășului său de drum, un coș. În timpul mersului, o picătură cade pe plastronul domnului adormit, care nu era altul decât cunoscutul scriitor francez Maurice Dekobra, care se deșteptă îndată.

El întreabă atunci pe posesorul coșului.

— Whisky ?

— Nu, răspunse celălalt, fox-terrier !

RUD. A. KNAPP

Charles Baudelaire^{*)}

— Cugetări și paradoxe —

A fi un om mare și un slănt pentru sine, iată singurul lucru important.

A fi miraculos ca un eric să devie puțin dar e cu neputință ca într-un poet să nu fie un critic.

„Căci nebănuite de cugetare în proză, în epigramă; găuri săpate de generații de artiști.

„Căci care va corespunde trebuinței de toate zilele va fi totdeauna cea mai onorată.

Amestecul grotescului și al tragicului e plăcut spiritului, după cum dezacordurile sunt plăcute urechilor blazate.

Arabescurile constituie cel mai ideal și cel mai spiritualist dintre toate deseneurile.

A fi om practic mi s'a parut totdeauna leidos.

1848 n'a fost plăcut decât prin faptul că fiecare lăcea atunci utopiile, întocmai cum poezii clădesc castele în Spania.

1848 n'a fost încântător decât prin excesul însuși al ridicolului.

Robespierre nu e demn de stimat decât pentru câteva fraze frumoase.

Adevărata muzică sugerează aceeași idei în capete diferite.

*) Din volumul: „Sufletul lui Baudelaire”, care va apărea în curând.

Am o sete diabolică de înveselire, de glorie și de putere. Asta, trebuie să spun, e străbatută adeseori, nu tocmai cât ar trebui, nu-i așa scumpă mamă? prin dorința de a-și plăcea.

„Aceste blestemate sărbători au privilegiul să ne amintească într'un mod crud cât de repede trece timpul, cât de rău e întrebuințat, și ce plin e de dureri.

Ah! scumpă mamă, mai ne-a rămas care timp să fim fericiți? Nu mai cred; — patruzeci de ani, un consiliu judiciar, daterii energice, și înslășit, mai rău decât orice, voința pierdută, înfrântă! Cine știe dacă spiritul, el însuși, nu este alterat? Nu știu nimic, nu mai pot să știu, fiindcă am pierdut chiar însușirea sfârșirii.

Mai înainte de toate, vreau să-și spun un lucru pe care nu ți-l spun desul de des, și pe care tu îl ignorezi fără îndoială, mai ales dacă mă judeci după aparențe, e că dușoșia mea pentru tine crește neîncetat. E o rușine să-ți mărturisesc că această dușoșie nu-mi dă nici măcar puterea de-a mă ridica. Mă gândesc la anii care au trecut, îngrozitorii anii, îmi petrec timpul gândindu-mă cât de scurtă e viața, nimic mai mult; și voința din zi în zi mi se ruginește. Dacă vre-odată un om a cunoscut, tânăr, spleenul și ipohondria, desigur, acela sunt eu. Și eu toate acestea, am o dorință de viață, și așa voi să cunosc puțin siguranța (zilei de mâine), gloria, nemulțumirea de mine. Ceva teribil îmi spune: niciodată și altceva îmi spune: înțelegerea. Din alătea planuri și din alătea proiecte, îngrămădite în două sau trei cartoane, pe care numai îndrăsb-

nuse să le deschid, ce voi sfârși? poate niciodată nimic.

Ceace e creiat de spirit e mai trainic decât materia.

Caracterul adevăratei poezii e sa evite terentul și să curgă liniștit și solemn ca marile fluvii când se apropie de mare: moartea și infinitul lor.

Când voi izbui să inspir desgustul și oroarea generală, voi cuceri singurătatea.

Când văd un scriitor, neprigonit de mizerie neglijând ceace face bucuria ochilor și încântarea imaginației, îmi vine să cred că-i un scriitor foarte redus, ca sa nu zic mai rău.

Cine dintre noi n'a simțit ea în sufletul lui se sbat două ființe? Vreau să vorbesc despre acei al căror spirit a fost din copilărie totdeauna dublu: acțiune și intenție, vis și realitate; totdeauna întâiul păgubind pe al doilea, unul uzurpând partea celuilalt, unul uzurpând partea celuilalt.

Cu toate că poezia își are intradecav hotarele ei, totuși, prin forța geniului, domeniul ei e aproape nelimitat.

Ce este omul superior? — Nu e specialistul. E omul fihnit și de educație generală. Să fii bogat și totuși să iubesti munca.

Cu cât devin mai nefericit, cu atât devin mai mândru.

Cu cât forma e mai strânsă, cu atât ideea țâghește mai intensă. Orice idee se potrivește sonetului: bufoneria, distincția, pasiunea, visul și meditația filosofică. El cuprinde frumusețea metalului și a mineralului lucrute cu îngrijire. Ași băgat de seamă că o bucată de cer zărită printr'o ferestruică, între două stânci apropiate sau printr'o arcadă, îți dă o idee mai adâncă a infinitului decât vasta priveliște văzută din vârful unui munte?... Cât despre poemele lungi ele sunt refugiul acelor care nu pot să le facă scurte. Orice poemă care ne obosește atenția, nu este o poemă.

Cât de puțin dacă te vei coborî în tine însuși, dacă îți vei întreba sufletul, dacă îți vei rechemă amintirile, vei simți că Poezia n'are și nu poate avea alt scop decât cultivarea Ei însuși, — și nici o poemă nu va fi mai mare, mai demnă de numele de poemă, decât aceea care a fost scrisă numai și numai pentru plăcerea de a o scrie.

De ce privești marea ne încanta totdeauna și atât de mult? Pentru că ne dă în același timp ideea de nemărginire și de mișcare.

Din ferice, răsar din când în când reparatori de nedreptăți: critici, amatori, oameni ciudați cari afirmă că nu toată pictura e în Rafael, nici toată poezia în Racine, că poezii minoritari au multe pagini bune, trainice și fermecătoare, și că înslășit oricât ai iubi frumusețea obștească, obișnuită din poezii și artiști clasici, nu ți-e îngăduit să treci cu vederea frumusețea singulară, frumusețea creiată de împrejurări și caracteristică moravurilor.

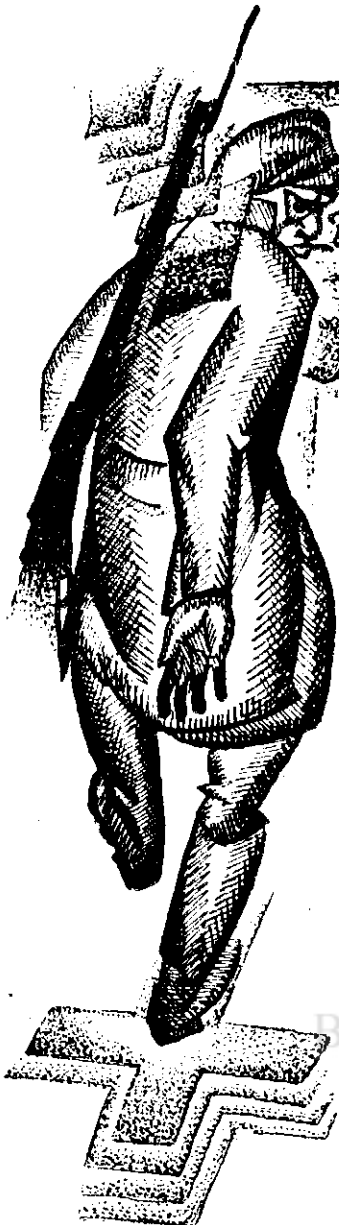
M. PANĂ BUESCU: BUNA VESTIRE

Expoziția graficii românești

Culese și traduse de

AL. T. STAMATIAD

Cei doisprezece

de ALEXANDRU BLOK

II

Suera vantul, zapada cerne
Vin cei doisprezece 'n toiul asprei toarne

Cu puști și negrele centure
Incinsi peste mantale sure
In jur, trosnind din orice locuri,
Se tot trag focuri, focuri, focuri...
In dinți și gări, cu șepci de apăși
Le-ar trebuie 'n spinare stigmate de ocași!

Libertate, libertate!
Fără de cruce libertate?...
Ram-ta-ta!

Tovarăș, mușcă dinții gerului!
Iar Vănika cu Katiușa lui
In cărciuma își face de cap
Au „suble Kerenschi”-n ciorap!

Hei, Vănika este-acum bogat
Mai ieri, ca noi, era hai-huț.
Iar astăzi Vănika e soldat!

Hei, Vănika, javra de burju,
Pe draga mea, de vei cerea
Să mi-o săruși, pe șleau și-o spui:
Pe veci eu te voi înțereă!

Libertate, libertate,
Fără de cruce libertate?...
Cu Vănișa lângă ea,
Katea tot se sbenguia...
Și ce face?...
Ram-ta-ta!

Iar in jur, din ori-ce locuri,
Se trag focuri, focuri, focuri...
Ține-ți pasul revoluționar,
Căci nu doarme dușmanul pândar!

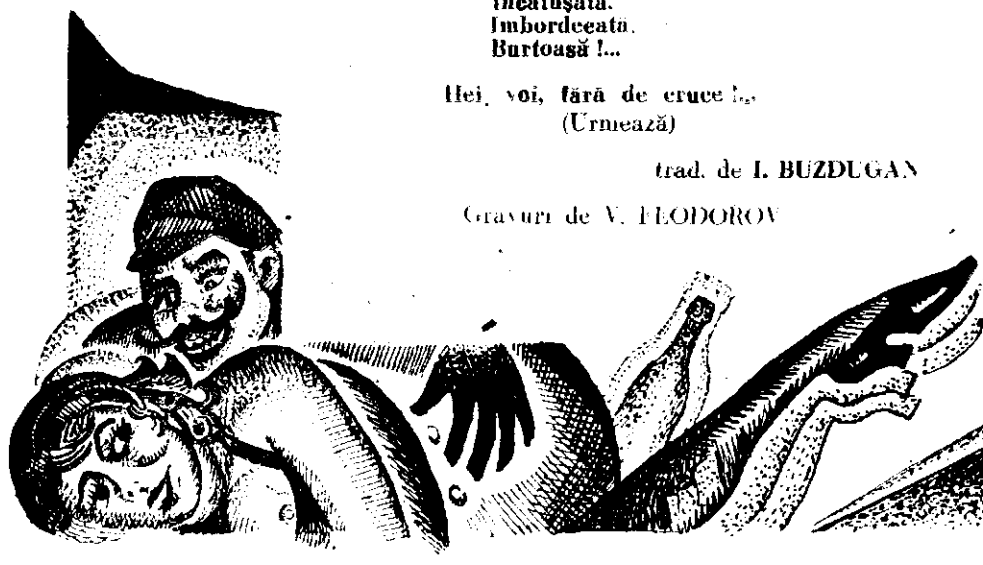
Tovarăș, nu fiți lași: ochiul pe țintă!
Trageți gloanțe 'n Rusia sfântă!

Incătușata.
Imbordeceată.
Burtoasă!

Hei, voi, fără de cruce!
(Urmează)

trad. de I. BUZDUGAN

Gravuri de V. FLODOROV

CHARLES DICKENS

O nuntă de Crăciun

Fu o fericită soarea. Whistul în care d. Pickwick și cucoana-mare jucară împreună, era grav și solemn, dar veselia de la masa rotundă era gălăgioasă și tumultuoasă. Mult după ce cucoanele se retrase, vinul cald, stropit cu coniac și mirodenii, făcu înconjurul, mai recirculă iarăși și destul de frecvent. Somnul ce produse fu profund și visurile ce aduse fură plăcute. E un fapt remarcabil că cele ale d-lui Snodgrass se refereau într-una la Emilia Wardle și că principala figură a viziunilor d-lui Winkle era o tânără ducă cu ochi negri, surâs răutăcios și pantofiori prea mițitei.

(După Frank Reynolds)

D. Pickwick fu deșteptat de timpuriu, a doua zi, într'un murmur de voci, într'un sgomot confuz de pași, ce ar fi fost suficient să tragă din somnul lui greu pe borșosul-bucălat însu-și. Servitoarele și musafirii alergau într-una în toate părțile și erau atâtea și atâtea cereri de apă caldă, atâtea rugăciuni repetate pentru ace și ață, atâtea: „Oh, vin de-mi prinde rochia, fii drăguță!” că d. Pickwick, în inocența sa, începu să-și închipuie că se întâmplase ceva de speriat. Intre timp, ideile i se iluminară din ce în ce, își reaminti că era ziua nunții. Ocaziunea era însemnată, se îmbracă cu grijă deosebită și coborî în camera unde trebuia să de-juneze.

Toate servitoarele casii, îmbrăcate în uniformă de muselină, alergau încoace și încolo într'o stare de agitație și de grijă imposibil de descris. Bătrâna cucoană era gătită într'o rochie de brocart, ce de douăzeci de ani nu mai văzuse lumina, afară doar de câteva raze vagabonde ce se strecuraseră printre crăpăturile tronului unde fusese închisă. D. Trundle strălucea de satisfacție, dar se întrezărea totuși că nervii nu-i erau destul de solizi. Cât despre cordiala gazdă, o scrâncișă de tot în sfortările ce făcea să pară liniștit și vesel. Exceptând două sau trei favorite, rămase suspuse și onorate de o considerație particulară a miresei și a domnișoarelor de onoare, toate celelalte tinere persoane erau în rochii de muselină și în... lacrimi. Pickwickienii erau de asemenea îmbrăcați în costume apropiate împrejurării. În fine, se auzeau pe iarbă, înaintea ușii mari, teribile urlete,

scoase de toți oamenii, tineri și copii, ce depindeau de moșie, purtând fiecare cocarda albă la butonieră. Era Sam care dirija strigătele lor, prin învăț și prin exemplu; căci ajunsese să se facă foarte popular și se găsea la largul lui, ca și cum ar fi fost conceput și copilarit pe moșiile d-lui Wardle.

O căsătorie este un subiect privilegiat de glume; și cu toate acestea, ori și cât, nu prea e o glumă în esență. Vorbim numai de ceremonie și cerem să fim bineînțeleși că nu ne permitem nici un sarcasm ascuns contra vieții unite prin căsătorie. La plăcerile, la speranțele ce aduce căsătoria, este amestecat regretul de a părăsi casa sa, familia sa, de a lăsa în urmă dragăstosii prieteni ai părții cele mai fericite din viață, pentru a înfrunța grijile cu o persoană ce n'ai pus-o la încercare și care o cunoști puțin. Dar, destul despre aceasta: nu voim să ne înfristăm capitolul prin descrierea acestor sentimente naturale și am regreta și mai mult dacă le-am da o turnură de ridicul.

Vom spune, deci, pe scurt: căsătoria fu celebrată de bătrânul pastor al bisericii parohiale din Dingley Dell și că numele d-lui Pickwick este înscris în registrul păstrat până în zilele noastre la sacristie, că tânăra domnișoară cu ochi negri nu-și iscăli numele cu mână sigură, curgătoare și degajată, că semnătura Emilii și aceia a celeilalte domnișoare de onoare sunt aproape de necitit; că de altfel totul s'a petrecut foarte bine și într'uo chip plăcut; că tinerele domnișoare găseau în general că ceremonia nu era atât de teribilă cât și-o închipuise și că dacă stăpâna ochilor negri și a surâsului răutăcios scotise nimerit să informeze pe d. Winkle că ea n'ar putea—de sigur—niciodată să se supună unui lucru atât de odios, avem pe de altă parte, motive serioase să presupunem că se înșela. La toate acestea mai putem adăoga că d. Pickwick fu primul care îmbrățișă mireasa și că în același timp îi trecu în jurul gâtului un hogan lanț de aur cu un ceasornic de acelaș metal, ce nu fusese văzut

mai înainte de ochii altui muritor, afară de ceaia ai bijuterierului. În fine, clopotele bătrânei biserici sunară atât de vesel pe cât putură 1) și toată lumea se în-tourse la masă...

— Unde se pun bobârnacii de Crăciun? tinere mănăcător de opiu? întrebă Sam pe borșosul-bucălat, ajutând acest interesant impieगत să pue pe masă felurile de bucate ce nu fuseseră aranjate seara precedentă.

Joe arătă locul bobârnacilor.

— Foarte bine! zise Sam. Pune-le o ramură ca de Crăciun. Tava ceaia, mai în față. Acum avem aerul compact și confortabil, cum zicea Haplea tăind capul lui Hăplișor, fii-său, ca să-l împiedice de a privi cruciș.

Făcând această savantă citație, Sam se dădu un pas sau doi înapoi să axamineze preparativele festinului. Era tocmai confundat în această delicioasă contemplare, când și sosi societatea luând loc la masă.

— Wardle, zise d. Pickwick, de îndată ce se așeză, un pahar de vin în cinstea acestei fericite împrejurări.

— Încântat, bătrâne camarade, replică d. Wardle. Joe... afurisit copil, iar doarme!

— Nu, domnule, nu dorm, răspunse borșosul-bucălat eșind dintr'un ungher al camerei, unde, ca și nemuritorul Jack Horner, patronul băieților grași, se ocupa să devoreze un bobârnac, fără a uita să se achite de această ispravă cu sângele rece ce caracterizează operațiunile gastronomice ale ilustrului erou din balada pentru copii

— Umples paharul d-lui Pickwick.

— Da, domnule.

Borșosul-bucălat umplu paharul d-lui Pickwick și se retrase îndată în spatele scaunului stăpânului său, de unde observă cu un soi de veselie sumbră și grijulie jocul furculițelor și cuțitelor, precum și traectul bucăților așese de la tăvi la farfuria și de la farfuria la gura mesei.

— Dumnezeu să te binecuvânteze scumpe amice, zise d. Pickwick.

1) La catolici și protestanți se trag clopotele și după cununii. — bun înțeles pe un ton vesel.

2) „The Pie-s”, sunt bobârnaci din făină albă cu carne, brânză sau fructe în ele.

P. N. TUDOR : PE VALEA TOPOLNIȚEI Salonul 1926

— Tot așa îți urez și eu, băiat bătrân, replică d. Wardle și-și satisfăcură îndată iuima și setea.

— Doamnă Wardle, reluă d. Pickwick, noi aștia bătrânii, noi trebuie să bem câte un pahar de vin în norocul acestui eveniment.

Cucoana mare fu în acest moment într-o postură de mare grandee, căci stătea în fruntea mesei în rochia sa de brocart, având mireasa într-o parte, pe d. Pickwick în cealaltă, pentru a-i tăia buchețele. D. Pickwick nu vorbise prea tare, dar ca auzise dintr'odată și bău un pahar întreg de vin spre viață lungă și fericire. În fine, buna cucoană se lansă într-o poveste ocazională de propria sa căsătorie, însoțită de o disertație asupra modei, tocurelor înalte și de câteva alte particularități privind viața și aventurile încântătoare lady Tollinglower, decedată. La fiecare pauză a povestirii sale, bătrâna râdea din toată inima și tinerele domnișoare făceau la fel, apoi ele se întrebau între ele de ce anume mama mare putea vorbi atâta vreme. Ori, când tinerele domnișoare râdeau, bătrâna cucoană chicotea de zece ori mai tare și declara că povestea ei a fost mereu privită cu excelență, ceiace făcea din nou să râdă toată lumea și inspira bătrânei cea mai bună dispoziție posibilă.

În acest timp, faimosul plum-cake 3), prăjitura de nuntă, fu tăiat și plimbat în jurul mesei. Tinerele dudui păstrară câte o bucășică, să pue sub pernă și să viseze pe viitorul soț, ceiace ocazională o mare canitate de roșeață și hohote de răs.

— D-le Miller, un pahar de vin, zise d. Pickwick vechii sale cunoștințe, domnul al cărui cap semăna cu un măr domnesc.

— Cu cea mai mare satisfacție, domnul le, zise acesta cu aerul solemn.

— Permiteți-mi să intru și eu, zise bătrânul pastor benevol.

— Și mie asemenea, adăogă preteasa sa.

— Și mie asemenea, și mie asemenea, repetară din partea opusă a mesei o pereche de rude sărace, care mancase și băuse cât le ținuse cureaua și care se grăbeau să râdă de tot ce se spunea.

D. Pickwick, ai cărui ochi strălucneau de bunătațe și de plăcere, exprima intima

3) Plum-cake, aluat de cozonac, mai puțin fermentat, copt cu multe stafide în el.

sa satisfacție la tot ce se adăoga nou. În fine, ridicându-se dintr'odată: „Doamnelor și domnilor”, zise el.

— Ascultați, ascultați! Ascultați, ascultați, ascultați! strigă Sam, luat de exaltarea momentului.

— Băgați toți servitorii, zise bătrânul Wardle, interpunându-se ca să previe o răbufneală publică ce Sam ar fi înghițit la sigur de la stăpânul său; dați fiecăruia câte un oahar de vin să bea la toast: acum, Pickwick...

În tăcerea companiei, în șușotele servitoarelor și în tevatura hănuitoare a bărbatilor, d. Pickwick îi dădu drumul:

— Doamnelor și domnilor... nu... nu voi zice „doamnelor și domnilor”, vă voi numi amicii mei, scumpii mei amici, dacă cucoanele îmi acordă o atât de mare libertate... Aci d. Pickwick fu întrerupt de aplauzele frenetice ale cucoanelor, repetate de domni și în timpul cărora posesoarea ochilor negri fu auzită declarând distinct că ar îmbrățișa bucuroasă acest draguț domn Pickwick D. Winkle întreabă galant dacă treaba nu s'ar putea face și prin procură; dar tânăra dădu cu ochi negri replică: „de pildă” însoțind acest răspuns de o ochiadă care zicea limpede: „încearcă!”

Scumpii mei amici, reluă d. Pickwick, vroi să propun în sănătatea mirelei și miresei, Dumnezeu să-i binecuvinteze! (Lacrimi și aplauze). Tânărul meu amic Tundle este, dupe cum cred, un excelent brav tânăr și soția sa este o prea amabilă și încântătoare fecioară, capabilă să transfere într'o altă sferă fericirea ce a răspândit în jurul ei timp de douăzeci de ani în casa nărintească. (Aci bortosul bucălat dădu drumul unui larmă de plânsete stentorienne, iar Sam, luându-l de guler, îl târî afară din odaie). Aș vroi, urmă d. Pickwick, să fiu atât de tânăr să sper la mâna surioarei sale. (Aplauze) Dar asta neputându-se, sunt fericit să mă găsesc atât de bătrân să-i fiu tată, ca să nu s'ju hănuit de a avea oare-care proiecte ascunse când zic că le admir, că le stimez și le iubesc pe amândouă. (Aplauze și suspine). Tatăl miresei, amicul nostru, aci prezent, este un caracter nobil și sunt orgolios că-l cunosc. (Mare tapaj) Acest om excelent, independent, afectos, ospitalier, liberal... (Strigăte entuziaste din partea rudelor sărace la fie-care din aceste adjective și în special la ultimele două). Bucură-se fjiică-sa de toată fericir-

rea, ce el i-o dorește, găsească în contemplarea acestei fericiri toată satisfacția inimei și dragostea ce-o merită! Acestea, sunt de sigur, ce le dorim fie-care dintre noi. Să bem, deci, în sănătatea lor, urându-le o viață lungă și tot felul de prosperități.

D. Pickwick isprăvi vorba în mijlocul unei tempeste de aplauze. Plămâni auxiliariilor sub comanda lui Sam, se distingueau mai cu seamă prin activă și solidă lor cooperare. În fine, d. Wardle ridică în sănătatea d-lui Pickwick și d. Pickwick în accia a cucoanei mari D. Snodgrass propuse pe d. Wardle și d. Wardle propuse pe d. Snodgrass. Unul din rudele sărace închină pentru d. Tupman, celălalt închină pentru d. Winkle și totul fu fericire și benchetuială până în momentul când dispariția misterioasă a unuia din rudele sărace sub masă, avertiză compania că e timpul să se separe.

După recomandăția d-lui Wardle, partea masculină a societății întreprinse o preumblare de patru sau cinci leghe să se debaraseze de fumul vinului și dejunului. Rudele sărace, numai, rămaseră în pat toată ziua pentru a obține acelaș rezultat, dar neputând ajunge la așa ceva, fură obligați să rămâie acolo mai departe. În acest timp, Sam întreținea servitorii într'o stare de răs perpetuu și bortosul întrebuința vremea mâncând și dormind rând pe rând.

Prânzul de seară fu tot atât de copios ca și dejunul și tot atât de șgomotos; în fine veni desertul și noui toasturi; apoi ceaiul, cafeaua, în fine balul.

La capătul sălii mari, ornată cu lambriuri sumbre, erau așezați sub un baldachin de pomiori și verdeață, doi din cei mai buni scripcari și unica harpă din Muggleton. În toate felurile de unghere și pe tot soiul de policoare luceau sfeșnice vechi de argint masiv. Ceorul era ridicat, lumânările strălucneau vesel, focul pălpăia în căminul enorm, pe al cărui prichici puteai întoarce ușor o gabrioleță din timpurile noastre degenerate. Voci vesele, chihote de răs fericit răsuna în toată sala; în fine era la locul ales de unde chiar bătrânii yeomen 4) engleji, deveniți spirite după moarte, ar fi poftit să dea și ei un bal.

Dacă era ceva ce se putea adăoga la această agreabilă ceremonie, era lăptul remarcabil că d. Pickwick apăru fără bocanci, pentru prima oară în viața lui, dacă dăm crezare celor mai vechi amici ai săi.

— V-ați pus de gând să dansați? întrebă d. Wardle.

— Desigur, nu vedeți că sunt îmbrăcat pentru asta, răspune el, făcând să se remarce în glumă ciorapii săi de mătase urziți cu fire în culori și finii săi cipici.

— D-ta în ciorapi de mătase!? strigă vesel d. Tupman.

— Și de ce nu, domnule, de ce nu? i-o întoarse d. Pickwick cu căldură, cătând către prietenul său.

— Oh! chiar așa în adevăr, răspune d. Tupman. Nu-i motiv ca să nu-i purtați.

— Presupun că nu, domnule, presupun, zise d. Pickwick pe un ton peremptor.

D. Tupman voise să râdă, dar băgă de seamă că era un subiect serios. Luă, deci, un aer grav și declară că ciorapii aveau un desen foarte frumos.

— Sper, domnule, reluă filozoful privind fix interlocutorul său. Mă mândresc, domnule, să găsiți ceva extraordinar în ciorapii mei, fie ei, numai ciorapi.

— Oh, desigur, desigur, nu! se grăbi a răspunde d. Tupman. Se îndepărtară și

4) Vechi proprietari și arendași ai latifundiilor, englezi foarte tari în petreceri, al căror descendent ar fi d. Wardle (părerea autorului).

Poetul Alexandru Blok

de ION BUZDUGAN

Dorobanțul și Carpatul

„Cântărețul „Prea Frumoasei Doamne” și-al „Necunoscutei” a fost cel mai iubit poet al tineretului rus, dinainte de revoluție. Slava, agasta i-au adus-o lui Blok „Cântările safe către Prea Frumoasa Doamnă”, Necunoscută — pe care sufletul Poetului o aștepta să vină, din noapte și vijelie, ca pe-o zână mântuitoare de chinuri, și alinaătoare de suferințe!

Apoi s'au succedat „Măști de zăpadă”, dansul valpurgiilor în noaptea de vijelie și furtună și în sfârșit veni ca o încoronare pe fruntea celor trudiți și isto-viți de drum, căzuți la ruspântii de viață „Roza și Crucea” — simbol al răsplătii suferinței și patimilor îndurate pe Golgota pământeană.

Dar toate aceste icoane erau însă numai visuri nebuloase ale inspirației poetului Blok, visate în noaptea din ajunul revoluției. Icoanele sufletelor lui, întrupate din vis nu erau decât năluci și chimere fermecătoare, zâne fără de corp, ce nu atingeau pământul în mersul lor, ci sburau deasupra lui, plutind pe aripile fanteziei.

Poetul, îndrăgostit de nălucile și chimerele sale din vis, le cânta, încântând și vrăjind cu cântecele sale și sufletele celor setoși de o altă viață, nouă și frumoasă, în așteptarea Prea Frumoasei Doamne Necunoscute, ce va aduce în ochii ei albaștri misterul ștepelor înzinate și lumina cerurilor înstelate.

Dar deșteptarea poetului din visul fermecat, la realitate, a fost o crudă și nemiloasă desamăgire!

Revoluția, care a venit din noapte și vijelie, n'a fost deloc o prea Frumoasă Doamnă, Necunoscută, ci a fost o sângeroasă și necruțătoare Femidă, ce-a coborât pe pământ cu o torță de foc — în stânga, și cu paloșul de oțel — în dreapta-i — pentru a-și răzbuia robia și chinul ei de veacuri!

Si visul poetului s'a sfârșit!
Căsuța de carton — „Balagancicul” lui Blok, mistuit de flăcări, s'a prăbușit în ruină și toți îngerii albi ai visărilor poetului, cu aripile părjolate de focul revoluției au căzut din cer, striviți la pământ!

Si visul poetului s'a sfârșit!
Iar poetul visător, privind la ruinele trecutului, deschide ochii mari, în noaptea de vijelie și furtună, și vede alte năluci de visuri, cum trec prin fața lui, în vârtejuri de măști sângerate, dar acestea nu mai sunt umbre, de chimere și năluci, ci — ostiri de steaguri și vârcolaci

firea d-lui Pickwick înbracă expresiunea sa bine voitoare obișnuită.

— Săuțeni gata, zise d. Pickwick, care se plimba cu bătrâna în capul lanțului de dănjuitori și care făcuse deja trei plecări greșite în excesiva nerăbdare de a începe.

— Gata, strigă Wardle, acum!
Dintr-o dată sunară cele două vioji și harpa și repede porni și d. Pickwick cu brațele încrucișate cu ale domnișoarei sale, dar fu întrerupt de un bătut general în palme și de strigăte „opriți, opriți!”

În românește de I. CRIVĂȚ

ai revoluției, ce calcă aievea pe pământ, grăbind în noapte, mânași de biciul vijeliei și al furtunei deslănțuite de Stihii!..

— „Neagră Noapte
Albă noa,
Vifor! Vifor!
Rascolește-o lume vântul!..
Vifor! Vifor!
Volbură — pe'ntr'eg pământul!..”

Așa începe acum poetul Alexandru Blok, celebrul său poem: „Cei Doisprezece”.

Cei Doisprezece este poemul revoluției ruse — așa cum s'a răsfrânt această reală vijelie, de flăcări și sânge prin prisma sufletului poetului, care a trăit-o și a văzut-o în toată cruzimea și asprimea ei necruțătoare!

Poemul „Celor Doisprezece” este scris în zigzaguri de ritm — al spadelor încrucișate și fulgerelor de foc șerpuitoare, pe cerul de cătran al nopții, și țivit cu rime și asonanțe de pași cadențați și grăbiți în fulguri de cuvinte sonore și reci a fulgilor albi, ce s'aștern în giulgiul de zăpezi eterne ale poeziei!..

Iar dacă traducătorul, poate că n'a reușit în total să imprime în forma limbii românești toată frumusețea originalului, — de vină este poate prea marea bogăție de mlădieri și imagini ale acestui poem, **specific rus**, cu particularități de formă a limbii, cari nu suut atât de ușor de redat într-o altă limbă străină.

Totuși, pentru a iconi cuvântul, m'am străduțit să dau și în forme de fablouri — revoluția „Celor Doisprezece”, lucru pentru care îi mulțumesc prietenului și talentatului pictor, Victor Feodorov, care a binevoit prin desemele sale în peniță, să ne zugrăvească în chipuri și icoane vii — poemele: „Cei Doisprezece” și „Seștii” lui Blok.

Poemul „Cei Doisprezece” al lui Alexandru Blok a fost mult discutat și disputat de cele două tabere adverse ale Rusiei revoluționare, ce se luptă între ele — bolșevicii și antibolșevicii!

Prinii — văd în acest poem o proslăvire a revoluției, cei din urmă — văd — în poemul „Cei Doisprezece” o satiră crudă împotriva revoluției proletare și planetare.

Noi nu ne vom amesteca în cearta taberelor revoluționare și antirevoluționare, ci ne mulțumim a pune la dispoziția publicului nostru acest poem al lui Blok în versiune românească, pe cari cititorii singuri îl vor judeca, fiecare după chipul și asemănarea sufletului său.

Ne vom mărgini doar să adăugăm câteva rânduri și reflecții, făcute de scriitorul rus, **Suvčinskij**, din prefața poemului „Cei Doisprezece”!

„Marii profeți ruși și prevestitori din adâncul depărtărilor au presimțit revoluția rusă. Inima și sufletul rus, din mister, au aduhuecat ca o durere de neînălăturat, ursită de Soartă — venirea Revoluției.

Știu că va veni răscoala sângeroasă; știu că aceasta se va învârteji ca o vijelie de pulbere și foc — până la ceruri — și cerul întregii lumi se va jne-gri din nouri și de fum și se va dogori de flăcări mistuitoare..

Știu că revoluția nu numai va sbura în nouri, dar se și va țări pe pământ. Dar în privința revoluției credeau imposibilul, căci înțelegeau că atunci se va deschide besna Ūrsitelor nemiloase

— Sentinelă milenară,
Kneaz adunbitor de țară,
Ūrsișule Carpat.
La masacrul ne-ai chemat,
Zilele ți le-am dat fie,
Să aibi Dacia: soție.
— Dorobanțule voinic,
Ai zărit de pe colnic,
Numai nedreptăți și crime,
Și din sacra înălțime,
Repezindu-te în jos,
Lângă Oltul mănios,
Peste coame turmentate
Ale scumpilor tăi munți.
Gândul tău întinse puși,
Ai dat lupte 'nversunate
În Avrig și 'n Săcădate.
Și eu sângele tău dac
Ai roșit la Porumbac,
Sub Negoj, toată câmpiu,
Împlinindu-ți datoria.

ALEXANDRU OBEDENARU

Sibiu 1921

și a patimilor ce elocoteau de veacuri. Această besna din ghemul de păianjeni și putreziciuni mușcegăite — va descătușa puterile ascunse ale haosului, puterile întunericului și ale prădădului.

Știu că de acolo va scoate capul și se va țări lighioana născută și hrănită de această besnă — lighioana trădării și a provocației, care-i va prinde în mrejele ghiarelor sale pe cei slabi de înger.

Fiecare va trăda pe fiecare: Aproapele se va lepăda de aproapele său; se va lepăda de ziua de ieri, care îi va fi „depărtatul ieri”, presimțian, că, în sfârșit, se va întâmpla ceva și mai straniu: că însași revoluția se va lepăda de sine: că îi va trăda pe cei ce au născut-o, iar cei ce au născut-o cu groază vor fugi de monstrul născut de ei!

În anii din ajunul revoluției — așteptarea ei era prea dureroasă: Oare nu de această presimțire a așteptăreii încordate era sguduț și speriat sufletul blând, cernit de jale a lui Cehov?

Nu erau oare profetice înțelegințele lui blândă și iertătoare și presimțirea pustirii sufletești și a scârbei lui nemărginite? Scârba până la înfricoșare?!

Oare nu aceeași era — tăcerea și smerenia sufletească, după prevestirile și proorocirile pline de dezastre și cataclisme ale lui Dostojevski, prevestiri ale furtunei încă nedeslănțuite?

Au presimțit aproape totul..
Dar când Revoluția s'a deslănțuit s'a întâmplat că n'au mai cunoscut-o! Au admis-o numai la început, când revoluția era încă „fără de sânge”, când „pe ulițe umbra Hristos”.

Însă când au prins a se înfăptui și celelalte proorocii — deodată toți „s'au lepădat de dănsa, cărmacii au scăpat cărna din mână și au fugit, ca niște răufăcători dela o faptă străină de ei.

De bună seamă n'ați cunoscut-o?
Nați recunoscut voi copilul inimelor voastre — revoluția? Nu se poate!
Voi v'ați prefăcut! Și v'ați speriat de voi înși-vă — de trădarea copilului vostru!

Sărbători culturale

Înterupem pentru astăzi șirul cronologic al evenimentelor din viața politică-culturală a Ardealului spre a ne opri un moment asupra unei părți cu caracter mai intim, care stă în strânsă legătură cu sărbătorile bisericesti.

Viața bisericască a românilor din Ardeal s'a dezvoltat tot în împrejurări grele ca și cea politică. Sașii și maghiarii cu cari locuiesc împreună având religii cu totul deosebite de cea ortodoxă au încercat în tot decursul veacurilor trecute sau să câștige pe români pentru biserică lor sau cel puțin să-i împiedice în dezvoltarea lor bisericască. Biserica protestantă, căreia-i aparțin sașii, nu avea autoritatea unei biserici dominante în Stat și nu putea, prin urmare, să aibă o înrâurire prea puternică asupra părții morale a bisericii românești, ci se mulțumea ca să beneficieze materialmente de poporul român, care era obligat, în urma privilegiilor politice ce le aveau sașii dela regi ungari, să dea o parte din roada muncii sale pentru proșimea sâscască. Protestantismul fiind o biserică în fond ca și în forma ei exterioară, întemeiată pe rațiune și lipsită de orice sentimentalism, n'a avut și n'ei n'ar fi putut să aibă vre-o înrâurire etică asupra poporului român, a cărui educație bisericască se întemeiază tocmai pe sentimentalismul ortodoxiei învăluite în forme și formalități exterioare.

Biserica ungurească ert reprezentată prin trei confesiuni: romano-catolică, reformată și unitară. Cele două din urmă sunt, ca și protestantismul cu care au avut aceeași dezvoltare istorică, religii întemeiate tot pe rațiune și lipsite încă și mai mult de formalismul sentimental ca

cea protestantă. În timpurile mai nouă aceste două biserici luan tot mai mult caracterul unor biserici naționale maghiare, fără a avea însă rol politic în viața statului ungar, afară doar în mod indirect prin faptul că mulți dintre oamenii de stat și guvernauții statului ungar aparțineau uneia din aceste confesiuni. În astfel de împrejurări era firesc ca între biserică ortodoxă română și cele două biserici maghiare să nu se dezvolte nici o relațiune, care ar fi putut să influențeze pe cea dintâi.

Biserica dominantă în statul ungar era cea romano-catolică, căreia-i aparținea și dinastia Habsburgilor. Se știe că biserică aceasta face cel mai întins proselitism și nici biserică românească din Ardeal n'a scăpat de tentațiile acestei biserici. Urmiările sunt cunoscute: o parte din românimca ardeleană a fost câștigată de biserică romano-catolică deși nu în mod absolut, încorporând-o cu totul în sânul ei, ci formând biserică greco-catolică sau unită, cum se mai numeste în Ardeal. Prin aceasta s'a făcut în sânul românismului ardelean o spătură, care a avut efecte destul de adânci asupra vieții noastre naționale.

Biserica ortodoxă română ca și cea unită au rezistat cu tărie influențelor de ordin etic ale bisericilor străine arătate mai sus. Chiar și influența bisericii romano-catolice asupra credincioșilor uniți se reduce la tagma preoțească și la clasa intelectualilor și nicei burghezimi, în vreme ce populația dela sate a rămas aproape de tot neatinsă, ea păstrându-și vechea credință și vechile tradiții ale bisericii ortodoxe.

Dacă din punct de vedere etic biserică românească din Ardeal a rămas neatinsă de influențele străine, ea a suferit cu atât mai mult politiceste. Biserica noastră având un caracter pur național, iar proșimea română fiind expresiunea exterioară a acestui caracter, era fatal ca ea să fie prigonită de către factorii colorali biserici. Proșimea română din Ardeal a rezistat însă cu vrednicie tuturor pericolelor cari au amenințat veacuri de arândul biserica noastră. Lupta politică, la care a fost provocată biserică românească din Ardeal din partea coloralității biserici, a avut ca urmare transformarea bisericii noastre în forță de apărare nu numai a credinței strămoșești ci și a ființei noastre naționale. Biserica noastră a devenit astfel cel mai puternic scut pentru tot ce are un popor mai scump: limba, legea și credința.

Revoluția din anul 1848 a adus și pentru biserică românească din Ardeal libertatea. Având în fruntea ei pe marii arhierici Șaguna la Sibiu și Șuljuțiu la Blaj biserică românească a luat o dezvoltare cu adevărat năvătoare, păstrându-și în fond vechiul ei rol de a fi pavăza tuturor intereselor românești. Arhiericii ei au fost în fruntea mișcărilor bisericesti, școlare și culturale ca și în cele politice pretotdeauna și totdeauna secundări cu pricepere și hotărâre de întregă proșime și învățătorime.

Având aici datorită a ne ocupa mai mult de partea culturală trebuie să relevăm marile merite ale tagmei preoțești și dascălești din Ardeal ce și le-au câștigat mai cu seamă prin acțiunile lor culturale ce le desfășurau în legătură cu sărbătorile bisericesti. De când „Astra” și „Tribuna” și-au desfășurat steagurile lor de propagandă culturală, aproape n'a rămas sat în Ardeal în care la sărbători să nu

ARTA. — EXCROCHERIE — DILETANTISM

Printre cei cari s'au ridicat, întâi, și cu vorba și cu scrisul, împotriva exageratei idolatrii față de ultimele producții ale lui Grigorescu — m'am numărat și eu cu modesta mea contribuție.

Am suferit pentru aceasta, dealungul atâtor ani, multe jigniri și imputări meschine.

Mi se imputa anume că aș fi un june erud și ambițios care, întind în gloriile consacrate, încerc să-mi instalez — pe ruine — un pedestal de parvenit.

Fără îndoială, am pășit netulburat pe drumul meu lung, cu nădejdea că, într-o bună zi, mi se va recunoaște dreptatea.

Întâmplarea mi-a venit în ajutor, mult mai curând de cât mă așteptam.

Prin numeroase articole — fie directe fie parabolice — m'am îndârjit, încă din 1918, să trezească luarea aminte a amatorilor de elită și a autorităților, asupra neogojului exagerat ce se făcea cu lucrările cele mai slabe din activitatea artistică a lui Grigorescu — lăsând necontenit să se înțeleagă, că în preajma acestui artist clădite — interesat — un zgomot fără precedent în analele plasticei noastre.

Ca pretotdeauna în Apus, deci și la noi — (în sisteme de excrocherie nu ne putem încă mândri cu vre-un aport de originalitate) — interesul nu putea fi de cât al intermediarilor de tablouri.

Înțeleg prin intermediar celace îndeobște se înțelege: un misit, adică insul fără situație socială hotărâtă, care, nefiind nici producător, nici cumpărător, veghează pe spinarea și a producătorului și a cumpărătorului, bine înțeles fără, să riște nici odată nimic — dar scumpind ceea ce trece prin mâinile lui și făcând toate sforțurile să se afle, cât mai la îndemâna lui, marfa cerută pe piață.

Calitatea acestei mărfi pe dânsul nu-l interesează nici odată. Deaceia preferă „erzaful” ca fiind mai ușor de manipulat — și mai remuneratoriu.

Intermediarul este o excrescență socială, născută mai mult din tembelismul și înșelăciunea semenilor, decât dintr-o necesitate economică — și dacă nimeni nu încearcă până acum să-l suprimă e fiind-

se facă, fie chiar și în cele mai modeste condițiuni, ceva pentru cultivarea poporului. Îndecosebi sărbătorile Crăciunului erau folosite mult în scopul acesta. Prin producțiuni teatrale, întovărășite de coruri religioase și lumesti, și cu conferințe instructive sărbătorile bisericesti erau transformate în adevărate sărbători culturale. Cultura poporului nu se face prin acțiuni mari, savante, ci mai curând prin modestele opere de cultură ale modestilor cărturari dela sate, cari știu și pot să facă din fiecare sărbătoare bisericască tot odată și o sărbătoare culturală. În Ardealul vechin s'a făcut mult în privința aceasta și generațiile dinainte de război merita pentru asta toată recunoștința.

Și privind la fuga lașă a celor ce au pângărit omeniirea, Domnul din cer le-ar striga:

— Ascultați în noapte șuerul furiilor și Sibiilor deslănțuite! Ascultați buibuitul tobelor de loc și tunet în furtună! Priviți ghemul șerpilor de fulgere și flăcări roșii, ce se încolăcesc pe ceruri, despiciând zăcea dela un capăt la altul al pământului vostru pustiu!

De ce fugiți de fapta voastră rușinoasă? O voi, făptuitori de rele, de ce vă ascundeți ochii să priviți în față părjolan și dezastrul?

De ce vă înfricoșați să priviți în besna sufletelor voastre — plină de întunec și dezastru? De ce nu vojiți să ascultați în noaptea trădării și a trădăciunii Patriei voastre — plânsul mamelor închinute de durere, suspinul de copii desnadăjduți, pierduți de părinții lor pe drumuri, de ce n'ascultați plânsul sfâșietor al celor fără de adopst și fără de păine, plânsul și suspinul celor ce nu vor mai vedea, din abisul desnădejdei lor fără de margini, raza speranței de măjine?!

Au, unde sunteți voi, făptuitori de rele?

— Unde vă ați ascuns voi de furtuna și vijelia deslănțită de voi din noaptea haosului?

Veniți în fața mea — în fața Faptei voastre săvârșite, la judecata, de care nu veți scăpa!..

Și acum, iată Revoluția judecată de poetul-profet Alexandru Blok, în poemul: „Cei Doisprezece!..”

că omul e înclinat să compătimizească pe cei neisprăviți de soartă și să le ierte multe.

Dar indulgența aceasta are uneori urmări dezastruoase.

Cel îngăduit din spirit creștinesc, se crede dela o vreme indispensabil și, încetul cu încetul, devine obsedat de ideea că e un **proteguitor** al artei și al artiștilor — un îndrumător al spiritului nostru plastic... un **Mecena**.

Astfel, în urma izbucnirii scandalului cu Grigoreștii, toată lumea a putut vedea, cu stupefacție, cum o serie de analfeți foști zarzavagii, foști tapijieri, foști negustori de ucele la Moși, iar, după război... **directori de artă** — (titlatura post-bellică a misitului) — cum toată această vermină, de origină nedefinită, se ridică astăzi, triumfătoare, prin cafenele, prin bodegi, prin saloanele parvenitilor — și, vai! rușine contemporană!... chiar în coloanele publicațiilor serioase, închinată exclusiv artei... să persifleze pasiunile pe cari le-au speculat, să ironizeze neglijența autorităților, grație căreia au putut manevra liberi, să denunțe, să acuze, să dea directive și să sugereze — cu aere de bivoli isteți — norme și programe de organizare artistică!.

Sperăm însă ca magistrații noștri nu se vor lăsa depistați de ingenioasa **diversiune**, a celor cari, organizați în bandă ocultă — știu să se sprijine reciproc, ca să iasă din formidabila panama, **nu acuzați, ci acuzatori**.

Dar în această chestiune credem să putem veni, în curând, cu amănunte amuzante.

Ni se comunică — ceiace nu ne vine a crede, că d. **PICTOR Arthur Verona** ar fi primit, sau e pe cale să primească, însărcinarea de a compune și executa, pentru una din piețele Capitalei, un **grandios monument**, în vederea căruia s'au ținut mai multe concursuri, fără nici un rezultat, până acum.

D. **pictor Arthur Verona** ar fi fost, pare-mi-se, judecător în acele concursuri și evident, n'a aflat nimic de seamă în anchetele trimise d-sale spre cercetare — de către sculptori.

Lucrul nu ne miră, deoarece unui pictor, mai cu seamă unui pictor de talia d-lui Verona îi este peste putință să pătrundă și să cântărească o intruchipare sculpturală.

Dar ce ne miră, la d. **pictor Verona**, este ușurința cu care d-sa se angajează într-un câmp de activitate unde nu s'a produs până acum niciodată — călcând astfel în picioare tradiția bunei cuviințe pictoricești, care cere să respectăm și munca și interesele colegilor noștri sculptori.

Fiindcă, altfel — pentru justă compensație de breaslă — ne vom trezi cu marea frescă a Ateneului încredințată, spre zgăvire, d-lui Mătăuanu — sau, de pildă, cu d. Vasile Pop — (romancier american și inventator, patentat, al unui aparat de prins muște) — însărcinat cu arhitectura giganticei basilici a Patriarhiei!.

Am dori să credem însă că povestea aceasta e numai un zvon hazliu.

D. Verona are însă datoria să dovedească celor surprinși că nu e încă abandonat de spiritul măsurii și al decenței.

N. N. TONITZA

Cronica muzicală

Al șaptelea concert simfonic popular. Concertul Quartetului „Capeleanu”. Concertul de oratorii al societății „Cântarea României”

Pentru dirijarea celui de-al șaptelea simfonic popular, am văzut reapărând la pupitru aceeași autoritate muzicală necontestată a lui **Mihail Jora**. Este al doilea simfonic popular pe care-l organizează Jora în seria actualei stagiuni și un nou prilej pentru critică de a stabili întinsele cunoștințe de literatură muzicală de care dispune Jora și din care-și întocmește programele sale de concert. Și Jora este apoi primul dintre compozitorii noștri care nu se sfiște să-și înscrie în program din lucrările proprii, cum face cu al său „Marș evreesc”. Piesa a mai fost executată la un simfonic extraordinar, acum câteva săptămâni, sub dirijarea lui **Henri Morin**, obținând și acum, ca și atunci, un deosebit succes în publicul auditor, fiind în amândouă dățile, bisată. Și, cu drept cuvânt. Aflăm aci atâta vioiciune orchestrală în redarea autenticele crâmpene de melodii iudaice, atâta spirit și humor de calitate și atât meșteșug de împletire a motivelor și de conștiințioasă economie structurală, motive prea luxoase sau chiar prea savant prelucrate pentru alt rost decât pentru cel de comic. Celelalte piese din programul acestui simfonic — atât de nimerit alese, pentru scopul educativ urmărit de aceste concerte — nu au fost întotdeauna la înălțimea ambițiilor muzicianului Jora.

Și aceasta, de sigur, din pricina repetițiilor insuficiente. Asupra necesităților stilistice pe care le relevă interpretarea unei simfonii de Haydn, socotim de asemenea, că Jora este pe deplin încredințat, că o citire sumară nu este îndestulătoare să imprime, nici în muzicanții instrumentiști, nici în publicul auditor, convingerea absolutei clasicității consacrată de istoria muzicii lui Haydn.

Defecțiuni de natură personală au împiedicat înjghebările noastre de muzică de cameră să se înfățișeze și estimp în concerte proprii. „Asociația de muzică de cameră” a încercat prin moartea flautistului **Solomonescu** o pierdere care nu se va umple cu ușurință. Iar dacă, — după cât auzim — locul violistului **Mendelssohn**, plecat în America, este cu prisosință și definitivă autoritate luat, în aceeași formațiune, de **Theodor Popovici**, nu este mai puțin adevărat, că în „**Quartetul Notara**” rămâne iarăși un gol foarte simțitor, date fiind, mai ales, exercițiile de ansamblu și reciprocă înțelegere pe care Popovici le săvârșise în acest quartet. Astfel că, singura formațiune din cele trei de anul trecut, care subsistă astăzi și lucrează efectiv în direcțiunea muzicii de cameră, este quartetul feminin „**Capeleanu**”. Descoperim la acest quartet cu prilejul concertului de săptămâna trecută, aceeași vâjoasă activitate de echilibrare sonoră, de aflare și realizare a caracteristicilor stilistice, de brio concertant, de robustețea energetică și voluntară, în care nicio concesie nu se îngăduie unei sensibilități ce, prin compoziția quartetului, s'ar bănuie femeinică, firavă, fără vigoare. Tendințe femeinice de înțelegere, împărțite cu unanimitate de concertiste, dau posibilitatea celor patru serioase muziciene să interpreteze sobru și echilibrat pagini ce se aud rar la noi, pentru care succesul obținut este pe deplin meritat. Grație concursului celistului **Krainik** și al lui **Alfred Alessandrescu**, s'a putut realiza în admirabile avânturi de expansiune muzicală, **Quintetul de coarde** cu două violoncelle de **Schubert** și cel cu piano de **Frack**.

În preajma sărbătorilor de la mijlocul iernii, am avut ca niciodată până acum, un foarte interesant concert de oratorii dat de societatea corală „**Cântarea României**” de sub conducerea harnicului său maestru d. **Marcel Botez**. Este clară tendința de îndătinare și la noi în vremea principalelor sărbători religioase, cum este obiceiul în toate centrele muzicale din Apus, a acestui gen de muzică sacră și a fost fericită coincidență, că acest concert a căzut tocmai în seara **Moș-Ajunului**, pentru a trezi în imaginația creatoare a compozitorilor noștri, ideea unui oratoriu, pe care noi îl vedem realizat, în chip popular, în „**Irozii**” noștri. Căci numai astfel datinele noastre, strălucite apoi de puterea creatoare a muzicienilor, pot fi utilizate ca material de inspirațiune. Concertul acesta, minuțios pregătit, foarte bogat în etalare de material vocal, cor, soliști și orchestră, cu necontestate abilități de nuanțare, cu vrednice și isbutite încordări de interpretare, s'a încheiat cu o cucernică execuțiune a **Messei No. 14** în do-major de **Mozart**.

GEORGE DIACU

SARBATORIREA D-LUI GUSTY

În a doua jumătate a lunii Ianuarie, va fi sărbătorit la Teatrul Național, d. **Paul Gusty**, care împlinește 50 de ani de activitate teatrală.

D. **Gusty** este directorul de scenă, care a ajutat în măsura cea mai largă, propășirea scenică a teatrului românesc.

D. **Gusty** a făcut cele mai serioase montări a învățat atâtea generații de actori să stea în scenă; a valorificat sumedenie de piese, cu gust, cu respectarea artei și cu adâncul simț real.

D. **Gusty** este omul de teatru, care a îmbogățit repertoriul și al Teatrului Național și al altor teatre, cu traduceri foarte bune și adaptări frumoase.

E omul, care știe în toate amănuntele, ce-i teatrul, ce trebuie teatrului și cât de multă muncă și pricepere se cer în teatru.

L'am văzut într-o seară, în tovărășia unui autor dramatic, vorbind cu admirabilă însuflețire despre motivele poetice necesare teatrului nostru.

Rare ori am simțit o comunicativitate mai caldă, mai expresivă, mai tinerească, decât atunci când d. **Gusty** vorbea despre noua piesă în versuri, „**Păcală**” a lui **Horia Furtună**.

În seara, când va fi sărbătorită munca dărză, sinceră, rodnică pentru dezvoltarea teatrului românesc, desfășurată de d. **Gusty**, e o datorie de recunoștință, că scriitorii, actorii și ziaristii să arate într-o manifestație de mare cinstitie, ce înseamnă **Paul Gusty**, pentru teatrul românesc.

B. CECROPIDE

Editurile în 1926

Un an eroic din seria ce nu se va sfârși curând. Teacurile au stat un an încheiat sub presiune și nu lucrările literare sau de artă au lipsit vitrinelor a-nului acestuia. De altfel o distincție se impune dela început. E aceea dintre tipografie și editură. Inutil să subliniem cât de prețioasă este opera tipografică, dar cu cât mai presus pe scara valorilor culturale stă conștiința editorială. Într'un fel sau altul, această conștiință e în faza protoplasmică. Și nu se știe dacă atâtă din criza — care nu se poate tăgădui — a librărilor, nu se datorește între altele și acestei crize de conștiință editorială. O corelație cu efecte de strânsă reciprocitate imprimă întregii probleme aspectul dezolant al unui cerc vicios. Editor, librar și cititor, sunt deopotrivă de vinovați de situația de azi și deopotrivă trebuie să stimuleze pentru regenerarea cărții.

Ioan Văcărescu n'ar mai versifica astăzi alegoria „Tipografiei” dela 1818, așezată la Cîșmeaua lui Mavrogheni :

La câte neamuri sunt prămită :
Scrise pierdute le înviez ;
Învățătură dau înmulțită :
Un veac la altul apropiiez.

Aforismele lui sunt astăzi locuri comune și nenumăratele tiparize perfectionate, din cuprinsul României-Mari, măturăresc în crezul marelui logofăt.

Cum însă, problema e cu mult mai vastă și mai controversată să încercăm, spre lauda acelor case de editură care stăruiesc în drumul luminii, o sumară schiță, a activității lor în 1926.

A recunoaște o muncă cu atât mai valoroasă cu cât e mai neajutată, nu înseamnă să infirmăm obiecțiile marii probleme a conștiinței editoriale care nu se poate rezolva de altminteri, în câteva fraze.

CULTURA NAȚIONALĂ

Am mai avut și altădată prilejul să stăruim asupra meritelor marii edituri, dela care pornește un nou spirit tehnic, binefacătoare renaștere—acurateță și estetică grafică—îmbrătată câteodată, prea servil, de te miri ce tipariză din vreun colț de țară. Și'n anul acesta „Cultura Națională” a dat atenție secțiunilor, bibliotecii și colecții, cu cari și-a marcat chiar începuturile sale editoriale.

„Biblioteca Scriitorilor Români de Azi” a publicat o admirabilă culegere de Nuvele a regretatei scriitoare dramatice, Igena Floru, autoarea răsunătorului succes teatral : „Fără reazăm” și traducătoarea lui Wilde în românește. O copertă de o femenină elegantă — motiiv de pernă de divan pe fond de aur — dă volumușului aspectul unui volum de artă. — Ironii sentimentale de E. Marghita, sacrifică prea mult din inima poetei pe altarul gazetei rimate și a calamurului facil. În orice caz un examen util, pentru poezia în primul rând. — O culegere integrală — de o mare utilitate — a d-lui Radu D. Rosetti : Poezii (volum definitiv). — O piesă de teatru Jertfa datoriei de d. M. Galița, dar mai ales Manechinul sentimental, primul succes de rampă și prețuire literară al d-lui I. Minulescu. Autorul Romanșelor pentru mai târziu a hotărât să-și spuie ultimul cuvânt în teatru cum și l-a spus și'n poezie și'n roman. Manechinul sentimental este de o lectură tot așa de atrăgătoare ca și reprezentarea.

În „Biblioteca Literatura Universală”, „Cultura Națională” n'a adăugat anul acesta, în deschidere de numeroasele traduceri din alți ani, decât la ea, româ-

nul lui G. Rodenbach, tradus de I. Gr. Perietzeanu.

În „Biblioteca Actualității Științifice” : Atomii de azi de dr. G. Chaborsky.

În „Biblioteca Rurală” : o pitorească reconstituire a patriarhalismului rural, cu șezători, glume și înțelepciune : De pe la noi, ce a fost odată de Tiberiu Crudu.

În „Biblioteca Juridică” : Invățământul dreptului comercial de prof. univ. M. Pașcanu.

În „Colecția Actualității” : Noi și Sârbi, călduroasă pledoarie pentru apropierea sârbo-română de dr. N. Lupu.

În „Colecția Memoriilor” : un studiu documentat, însoțit de planșe și de o valoroasă oportunitate, în vederea semicentenarului războiului independent : Parca luată de Armata Română în războiul din 1877—1878, de general Radu Rosetti și Souvenires d'un volontaire de Jean Lahovary.

În colecția „Studii politice” : Partidele politice de P. P. Negulescu.

În colecția „Critică, Studii, Eseuri” : întâiul volum din scrierile subtilului spirit, estetic, critic și essicist, d. Paul Zarifopol : Din registrul ideilor gingașe. Un iconoclast, dublat de-un idolatru al stilului și-al rafinementului de disociație, d. Paul Zarifopol este astăzi, unul din cele mai interesante personalități din launtru României.

O binevenită plachetă a d-nei dr. Silvia Bălan : Opera literară a lui D. Anghel — evocare a lui Dimitrie C. Olănescu-Aescano, datorită d-lui N. Petrașcu — o prețioasă culegere de eseuri Fragmente moderne, ale d-lui Tudor Vianu, în care preocupările problematice, literare se însoțesc în chip fericit cu cele plastice. D. Tudor Vianu se dovedește în acest volum și unul din puținii noștri, serioși, critici, de artă. Studiile sale despre Sion, Han, etc., vor rămâne ca un model al genului.

Remarcabil, întru totul, studiul d-lui C. Opreșcu : Țările române văzute de artiști francezi, cu aparat bibliografic, schițe critico-istorice, și mai ales nenumărate planșe, pitorești și documentare, a căror savoare și importanță fac din lucrarea d-lui Opreșcu, volumul de rigoare din orice bibliotecă, fie ea particulară sau oficială, modestă sau bogată.

PENTAPOLIN

(urmează)

CETATEA LITERARĂ (I, 11—12 — 23 Decembrie).

Cu numărul acesta compact, revista d-lui Camil Petrescu începe un an de activitate. Numărul este închinat în întregime procesului pe care d. Camil Petrescu îl reconstitue în legătură cu căderea piesei sale de teatru „Mioara”.

„Falș tratat pentru uzul autorilor dramaticei” — se numește această lucrare de întinse proporții cu nesfârșite încursii, după modelul — păstrând proporțiile — Odobescului și în care polemistul Camil Petrescu se războește, după vechea formulă — solus contra omnes.

Importanța cazului ne obligă să revenim pe îndelete în numărul viitor.

CERCUL „SBURATORUL”

În sesiunea de Duminică 19 c., d-na Alice Sturza a continuat lectura piesei „Goana după dragoste”. D-ra Ticu Archip a citit o năvelă inedită, iar poetul Ion Barbu câteva poezii din volumul său „Ochian”.

Versuri a mai citit d. C. Baltazar. Asistă d-nele : Lovinescu, Ortiz Lahovary, Dona, Cantunari, Frolo, d-rele Delavrancea și d-nă Lovinescu, Ortiz Sturza, Constantinescu și Nishita

Politica școlară

□ În pagina culturală a „Universului”, d-l Emanoil Bucuța publică foarte juste păreri, documentate, referitoare la politica școlară, singura care trebuie să preocupe oficialitatea, câtă vreme mai bine de jumătate din copiii țării sunt, oficial, țiruți departe de școală :

Știm mai de mult, din altă parte, și acum de curând au apărut și în ziare, comunicate chiar de un ajutor de primar, unele date statistice privind Bucureștii. E nu numai un oraș de un milion de locuitori și capitală a unui mare regat, dar și un centru școlar puternic, plin de școli și de tot felul de instituții anexe pentru cultura populară.

Bucureștii au o populație școlară de școli primare de vreo 70.000 de copii. Aceștia sunt copiii români, și în tot cazul creștini. Evreii au vreo 14.000, cari ar fi umând toți la școlile proprii. Din cei 70.000 de copii, au loc în școli 25.000. Comunicatul amintea de 35.000, dar poate mai mult de dragul rotunjirii până la 50 la sută a procentului de școlari. La cifra aceasta, ar fi cel mult să se adauge și cele câteva sute de copii cari nu se înscriu la școli, ci dau examene particulare.

Bucureștii stă în această privință mai rău decât bietul câtuș din munții întunecați ai Motilor. Ponorul. Cel puțin jumătate din copiii lui nu sunt primiți la școală. Alături de 15.000 studenți de universitate și de școli înalte speciale, și de alți 15.000 de liceeni sau elevi de școli superioare de tot felul, pe cari îi are, abia 25.000 de școlari primari români. Și să se bage de seamă că am ajuns la această mărime cifră după o vrednică de toată lauda campanie de clădiri școlare și în București, care a îndoit capacitatea fostelor localuri. Ce era oare acum patru ani, Doamne Sinte ? Și ce înseamnă în orașul Parlamentului, legea obligativității învățământului ?

Pe de altă parte, într'un număr recent din „Monitorul Oficial”, se puteau citi coloane, coloane și pagini de pagini de vacanțe în învățământul primar. Sunt astăzi în România aproape 4500 de locuri de învățători neocupate. Școlile nu țin curs ori au pe catedră vreun absolvent de patru clase primare sau mai puțin. Atâtea județe de graniță și de pământuri noi, au sute și sute de asemenea lipsuri. Micile cetăți culturale ale școlii, pe acolo nu se deschid, sau se dau în paza întâiului venit nevoinic.

S'au scris și s'au vorbit multe și în toamna aceasta despre reorganizări școlare sau despre trebuința sprijinirii în întâiul rând și cu toate mijloacele a cutărui învățământ, de obicei cel înalt, cât timp celelalte vor trebui să se menție în stare, sau în halul, de astăzi.

Politica de Stat culturală trebuie să fie încă o generație, concentrat și exclusiv școlară. Într-o țară cu 50 la sută analfabeți oficiali și permanenți în Capitală însăș, orice silință și orice le pot săvârși, pe puțin tot așa de bine socotele pot săvârși, pe puțin tot așa de bine societăți de inițiativa particulară sau indivizi imoși, sunt o greșeală.

Toate puterile Statului în slujba propriu zisă a școlii, Cămine, muzee, gazete în sute de mii de exemplare sau poate în milioane, minunate lucruri.

Dar, câtă vreme Statul ține departe de carte jumătate din toți copiii lui, să lase pe alții să facă acele minunate lucruri și, ferindu-se de ele ca de niște ispite la diversivne și la ascunderea celor mai neamănate îndatoriri, pe cari le are, să rămăie în școală. Statul să-și respice, el întâi, legile pe care și le-a dat.

SCRIITORII

□ D. E. Lovinescu va tipări în curând volumul al III-lea din „Istoria literaturii române contemporane”, care tratează evoluția poeziei lirice.

□ La 1 Ianuarie apar fascicule 3—6 (Vol. I) din revista pentru literaturile clasice : Favonius, cu colaborarea d-lor : I. M. Marinescu, Tudor Vianu, N. I. Herescu, etc...

E C O U R I

CONFERINȚELE INSTITUTULUI SOCIAL ROMÂN

Pentru anul acesta „Institutul social român” are un ciclu de conferințe despre „Sat și oraș”, cari se vor ține, în 21 prelegeri publice în amfiteatrul „Fundăției Carol I”, între 9 Ianuarie—5 Iunie 1927.

Programul este următorul:

Ianuarie

Duminică 9, d. Gusty: Metoda și însemnătatea cercetării satelor și orașelor.

Duminică 16, C. Rădulescu-Motru: Suflul satelor noastre.

Duminică 23, d. Al. Tzigara-Samurcaș: Arta la țară.

Duminică 30, d. G. Banu: Biologia satului.

Februarie

Duminică, d. S. Mehedinți: Viața culturală a satelor.

Duminică 13, d. G. Cipăianu: Viața economică a satelor.

Duminică 20, d. Andrei Rădulescu: Viața juridică și administrativă a satelor.

Duminică 27, d. A. Nasta: Satul model.

Martie

Duminică 6, d. C. C. Ciurescu: Sate vechi și sate noi.

Duminică 13, d. dr. D. Meziencescu: Biologia orașului.

Duminică 20, d. Șt. Zeletin: Naționalizarea orașelor.

Duminică 27, d. V. N. Madgearu: Orașul, centru economic.

Aprilie

Duminică 3, d. C. Țițeica: Orașul, centru cultural.

Duminică 10, d. I. Răducanu: Municipalism.

Duminică 17, d. C. Argetoianu: București, Capitală.

Mai

Duminică 1, d. N. Iorga: Târguri și orașe.

Duminică 8, d. Maroilescu: Orașul, educator economic al națiunii.

Duminică 15, d. G. Tască: Raporturile economice între sate și orașe.

Duminică 22, d. Mihail Popovici: Raporturile sociale între sate și orașe.

Duminică 29, d. I. Simionescu: Orașean și sătean.

Iunie

Duminică 5, d. Vintilă Brătianu: Solidaritatea între sat și oraș, în statul român.

Începutul prelegerilor la ora 11 dimineața, afară de prelegerile din 13 și 20 Martie cari vor avea loc la ora 5 d. a.

REVISTE

Viața literară (I 32, 22 Dec. 15 Ianuarie).

D-na Hortensia Papadat-Bengescu, în Arta literară față de mecanica literară, face judicioase comentarii în marginea literaturii actuale. Concluzia d-sale se impune: „...analiza în sensul ei larg n'ar fi numai o etapă și un gen, ci nouitatea pe care spiritualitatea literară a opus-o mecanicii artistice. Aplicată epocii moderne, analiza ar fi marea caracteristică a unei epoci și anume a celei în care mecanica invadând toate ramurile de actualitate, a dat lupta de prioritate”.

Din convorbirea d-lui I. Valerian cu d. Gib. I. Mihăescu, transcriere aceste gânduri de resemnare și eroism ale autorului „Grandiflorei”:

N'am nici o dogmă literară și nu mă încumet să-mi dau păreri critice. Când am început să

scrie nu mi-am zis: voi ține de cutare sau cutare școală. Consider curentele literare ca fenomene exterioare de multe ori greșit interpretate. Fondul acestor manifestațiuni rămâne tot talentul. A fi tradiționalist sau modernist sunt chestiuni de perspectivă, care variază după poziția în care contempli obiectul. Opera de artă în sine este un lucru foarte greu sesizabil. De multe ori rămâi cu gura căscată în fața unor farsori, pe când adevăratul talent puzăzește în subsolul societății.

Cred că fiecare scriitor care simte că are ceva de spus, nu trebuie să se teamă că nu va avea personalitate. Aceasta țâșnește în mod natural din întreaga activitate. Goana după original nu poate decât să strice opere de artă.

Eu când mă așez să scriu, nu știu ce aspect va avea bucată mea. Simt personajele vibrând puternic în mine, dar numai în fața hârtiei mișcările lor se limpezesc, ascultând de un ritm lumtric pe care-l simt bătând continuu. După ce mi-am scos la lumină eroii, simt satisfacția, cunștăștea un vin strâmb de Drăgășani, ceva mai bun ca oțetul ce-l avem acum pe masă?

N'am preferințe pentru nimeni. Citesc pe toți scriitorii mari, deopotrivă. Îmi place la fel scriitorii mari, deopotrivă. Îmi place la fel Sadoveanu, din paginile cărui am prins primele impulsuri literare, ca și Proud, pe care-l citesc cu pasiune. Prin temperamentul meu de moldovean sunt înrudit mai ales cu scriitorii ruși. Consider și acum pe Rascolnicof, ca un sumum de artă către care se poate năzui în operele contemporane.

Vorbind despre literatura noastră, nu aș dori să dau nume proprii. Mi-e teamă că voi uita pe cineva și mi-l face dusman până la moarte. Nu e un lucru nou, cred, dacă fac și eu această remarcă: proza noastră a ajuns în iaza ultima de maturitate, care este romanul. După câțiva ani, ne vom forma un public numeros, care va da patința fiecărui scriitor și trăiască din scrisul lui. Până atunci, eu voi continua să fac avocația la Drăgășani; cu toate că simt că prezența mea în Capitală nu-ar fi necesară.

Tara de jos (III. 11—12. Noembrie-Deceembrie): O poemă plină de sevă rustică, „Focul și tărâța”, a d-lui G. Nichita, deschide revista. O frumoasă epigramă lirică de Sărmanul Klopstok. Un fragment de roman dl. Sandu Telejan. Contribuții critice și istorico-literare d-nii Paul I. Papadopol, Gr. Oprășan, O. Maioreșcu.

Însă surpriza cea mare ne-o aduce „Jugăntorul... dintr-o comedie dramatică” al d-lui N. N. Tonitza.

Optimismul duros ce respiră din pieptul și serisul valorosului nostru colaborator, derivă în această scenă într-o satiră cu atât mai caustică cu cât nu urmărește efecte.

Complexa personalitate a d-lui N. N. Tonitza ne rezervă de bună seamă încă multe și frumoase surprize.

CARTI NOU

G. OPRESCU: „Țările Române văzute de artiști francezi (Sec. XVIII și XIX) un studiu de 70 pagini; 81 planșe ilustrate în afară de text, executate în excelente condiții tehnice. Volum legat ed. de lux 400 lei.

GENERAL RADU ROSETTI: „Partea luată de armata română în războiul din 1877—1878 studiu de istorie militară cu numeroase hărți și documente în anexă, 180 pagini 100 lei.

N. PETRĂȘCU: „D. C. Olănescu-Ascanio” (primul volum din colecția de amintiri intitulată Generația Artistică) studiu critic asupra operei lui Ascanio, și pitorescii amintiri personale. Un elegant volum de 130 pag. lei 80.

IGENA FLORU: „Nuvele” Ed. de lux 100 pagini lei 80.

P. ZARIFOPOL: „Din registrul idetilor gingașe”, lei 100.

I. MINULESCU: „Manechinul sentimental”, lei 90.

Din publicațiile Academiei Române: SEXTIL PUȘCARIU: „Studii Istoro-măne” în colaborare cu M. Bartoli, A. Belulovici și A. Byhan, vol. II, cu 26 ilustrații și două hărți, 370 pagini, lei 200.

V. MOTOĞNA: „Războaiele lui R. Șerhan” (1602—1611), 84 pagini, lei 30.

N. BANESCU: „Opt scriitori turcești” ale lui Minea II „Turcul”, lei 30.

G. VALSAN: „Harta Moldovei de Dimitrie Cantemir”, lei 30.

IONEL TEODORESCU: La Medeleni roman, vol. II: Drumuri ed. I Editura „Cartea Românească”, 562 pagini, lei 150.

ION CALUGĂRU: Paradisul stăstifio (cu desene de M. H. Maxy), tip. „Reforma Socială”, 89 pag., lei 75.

CAMIL BALTAZAR: Strigări trupești lângă glesue. Poeme, cu gravuri originale în text. Tipărită în 99 exemplare. Se găsește la „Bibliofila”.

VICTOR EFTIMIU: Un asasinat patriotic. Nuvele și schițe (1906—1926); ed. „Cugetarea”; 1927; 302 pag.; lei 60.

Au apărut în Editura „Cultura Națională”:

DIN STRAINATATE

Într'un studiu consacrat „Aux enfants du siècle” în „Revue de France” G. Andr. Chanoix: face această frumoasă caracterizare a eroilor din romanele tinărilor scriitorii:

„Ceeace te impresionează mai mult în eroul romanului modern este individul blimul său frănetic. Dacă „examinezi” lucrări atât de diferite ca „Les Captifs” a lui I. Kessel, „Les enfants du siècle” de Lamandé sau „L'Homme couvert de femmes” a lui Drien la Rochelle și dacă îți amintești de „Levis et Irène” de Paul Morand și „Alberte” de Pierre Benoit, apărute de curând observi că principalele personaje din aceste povestiri au acest caracter comun că se gândesc mai înainte de orice la exercitarea liberă a voinței lor.

Nu vor să cunoască nici lanț nici obstacol. Au cultul exagerat al independenței; ei jii să nu fie împiedicați de nici un fel de obligații. Orgoliosi, reci, egoiști, toți concep că prima lor datorie este să salveze necontenit facultatea de a urma calea socotese că este în interesul lor.

Nu pare că această caracteristică ar fi efectul unei îndelungi cercetări filozofice. Fecol lui Paul Bourget din „Le Disciple” avem o concepție rațională asupra existenței. Orice ai crede despre teoria proprie fiecăruia dintre ei, eu am conștiență și gândiri: Nimic atare nu găsești în cea mai mare parte din romanele moderne. E rar ca personajele să comenteze felul lor de trăi. E și mai rar că aceasta să formeze obiectul unei meditații. E un elan care îi conduce, un elan spontan și foarte puternic. Dorința de independență e la ei profund instinctivă; ceva elementar ca sentimentul conservării. Se gândesc la succesele afacerilor lor, pentru că le trebuie bani; se gândesc la plăceri, care îi ajută să-și petreacă timpul; se gândesc la necesitatea de a se afirma și de a comanda, pentru a independența pe care i-ar jena. Ceeace îi stăpânește pe toți este grija de a lăsa personalitatea lor puțința de a se desvolta”.